

fugle & natur

2 | MAJ | 2013

Dansk Ornitologisk Forening

- › Det delte fugleland
- › På højde med rovfugle
- › Afrika tur retur
- › Nyt reservat indviet

Egon Østergaard
Formand i DOF

Hvem forgifter vores rovfugle?

Siden juni 2010 har DOF fået kendskab til forgiftninger af 9 store rovfugle 7 forskellige steder i Danmark: 2 havørne ved Odense Fjord juni 2010, rød glente ved Trelleborg på Vestsjælland april 2010, havørn ved Bovballe på Langeland marts 2011, kongeørn på Tjele Gods ved Viborg marts 2012, 2 havørne ved Tranekær på Langeland sommer 2012, rød glente ved Køge oktober 2012 og rød glente på Frijsenborg Gods i Østjylland november 2012.

I alle tilfælde er anvendt pesticidet carbofuran, der er forbudt i hele Europa og meget giftigt, også for mennesker. I 2007 blev der solgt 9.971 kg aktivt stof i Danmark, men siden da har det været forbudt. Det kan dog stadig købes i Afrika, Asien og USA samt på internettet. På DOF's internetmagasin Pandion er der uhyrlige beskrivelser i ord og billeder af, hvordan stoffet bruges i andre verdensdele til at bekæmpe uønskede dyr som løver og elefanter, og hvordan bestandene af gribbe trues af giftstoffet.

DOF er stærkt foruroliget over, at forgiftninger af rovfugle i Danmark stadig finder sted i dag, hvor alle vores rovfuglearter er totalfredede uden mulighed for bekæmpelse af nogen art. Det har været en mærkesag for DOF siden 1906 at tale rovfuglernes sag, og de allerfleste danskere glæder sig i dag over at kunne se en rovfugl, og ikke mindst en ørn. Interessen for at deltage i Ørnens Dag har været overvældende, og rigtig mange har vist stor begejstring over muligheden for nu at følge et dansk havørnepar på rede via DOF's hjemmeside.

Jeg glæder mig over, at både formanden for Danmarks Jægerforbund, Claus Lind Christensen, og formanden for Foreningen

af Danske Herregaardsjægere, Kristian Stenkjær, har taget kraftig afstand fra forgiftningerne.

Det er naturligvis formørkede sjæle, der kan finde på den slags ulovligheder, men det bekymrer, at det er sket så mange steder og på så kort tid. Ingen af de omtalte tilfælde har ført til domfældelse, for bevisbyrden har ikke været stærk nok, vurderer politiet. Jægerformændenes skarpe afstandtagen sender et klart signal om, at det tages alvorligt i jægerkredse, så lad os håbe, at giftposerne nu bliver destrueret.

Dukker nye tilfælde op, vil der være grund til at stille skarpt på de 1.000.000 fasaner, der hvert år slippes ud i den danske natur, og ikke mindst den kommercielle udsætning af fasaner, hvor der er privatøkonomiske interesser på spil. I 2006 indbragte hver af de ca. 250.000 nedlagte fasaner på godsernes dagjagter netto 150 kr. per stk., i alt 38 mio. kr. iflg. Vildtforvaltningsrådet.

Indtil 2017 er DOF med i et forlig i Vildtforvaltningsrådet om udsætninger af bl.a. fasaner. Vi er dog imod udsætning af fugle med det formål bagefter at skyde dem og ønsker derfor udsætningerne afviklet, når det bliver muligt. Vores ønske forstærkes, hvis det viser sig, at de mange giftdrab på rovfugle kan kædes sammen med store fasanudsætninger.

Egon Østergaard
Egon Østergaard, Formand DOF

Forside

Det kan være noget af en balancegang for engfuglene at få succes i ynglesæsonen. På forsiden er det en rødben, som øver sig. Foto: Jan Skriver.

Udgivet af

Dansk Ornitologisk Forening – DOF – BirdLife Denmark
Vesterbrogade 138-140 . 1620 København V
Tlf. 33 28 38 00 (mandag-torsdag 10-16, fredag 10-15)
Mail: dof@dof.dk

Redaktør (ansv.): Helge Røjle Christensen

I redaktionen: Kommunikationschef Tine Stampe

Annoncer: Tina Møller Wiberg

Ture og møder: Vicky Knudsen

Udkommer: Primo februar, maj, august og november

Oplag: 17.000

ISSN: 01073729

Layout og tryk: Vivian Buch, www.SvendborgTryk.dk

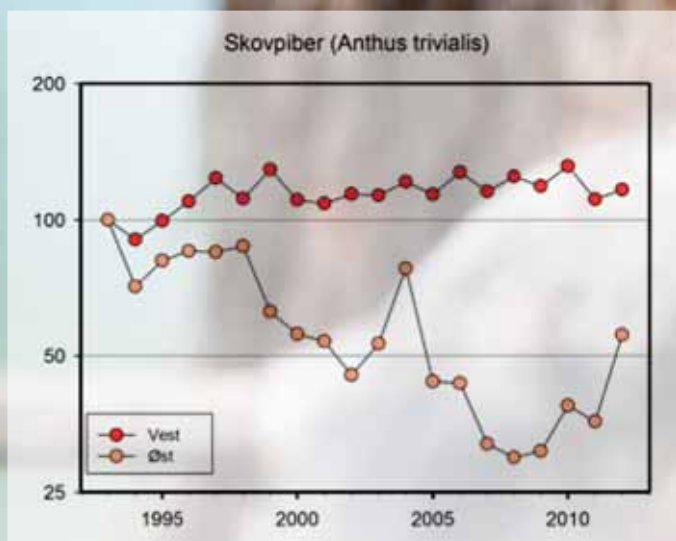
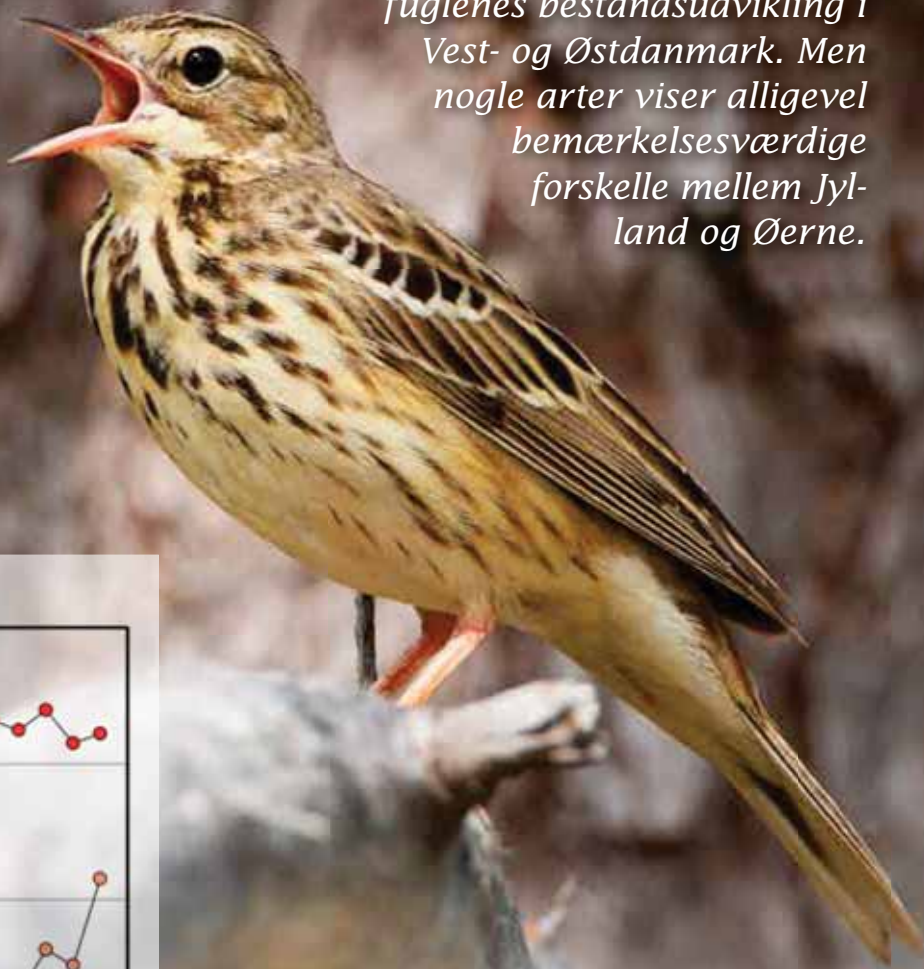

Indhold

Det delte fugleland.....	3
Reaktioner på dusør	7
På højde med rovfuglene	8
Mellemflagspætten på vej	11
Indsamling.....	12
Hedehøgen Michael.....	14
DOF og katte.....	17
Formidling i Ghana.....	18
Scener fra en ørnerede	22
Nyt reservat indviet	24
De 45 arter	26
Pandion update.....	28
Lokalstof, ture og møder.....	29 - 45

Flere fuglearter har det bedre i vest

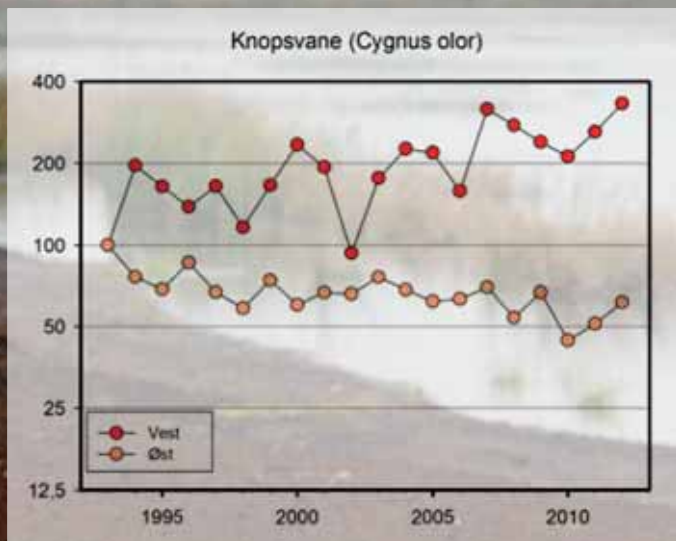
Danmark er et lille land, og generelt er der små forskelle mellem fuglenes bestandsudvikling i Vest- og Østdanmark. Men nogle arter viser alligevel bemærkelsesværdige forskelle mellem Jylland og Øerne.

Skovpiberen er faktisk en rigtig "jydefugl". Den er registreret mere end 10 gange så ofte i Jylland som på Øerne. Foto: Helge Sørensen.

Fra punkttællingerne har vi viden om de almindelige ynglefugles og vinterfugles bestandsudvikling siden midten af 1970'erne, men den viden kan måske dække over forskellige tendenser i forskellige dele af landet. Selvi et lille land som Danmark kan der nemlig være forskelle i fuglenes

forekomst mellem landsdelene. De fleste fugleinteresserede ved nok, at topmejsen ikke findes øst for Storebælt, og der mangler spætmejsler på Bornholm. Mange arter har dog ikke så distinkte forskelle i udbredelsen, men har måske blot forskel i tætheden af fuglene eller i udviklingen af bestandene.

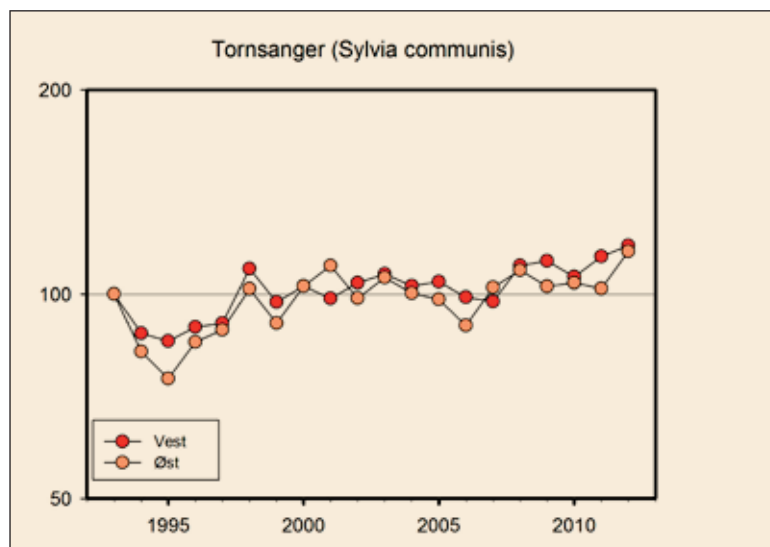
Svanefamilie efter en tur gennem andemaden. Knopsvanen er stadig mest almindelig i øst, men går frem i vest. Foto: Jan Skriver.

For at undersøge dette har vi anvendt data fra punkttællingerne og delt landet op i to, en vestlig del, der dækker Jylland og en østlig del, der dækker Danmark øst for Lillebælt. Her har vi sammenlignet udviklingen for 106 almindelige ynglefugle i de sidste 20 år. For arter med tilstrækkeligt gode data undersøges bestandsudviklingen, der for hver art kategoriseres som værende i fremgang, tilbagegang, stabil eller eventuelt usikker, hvis indekserne svinger meget. For de fleste arter er udviklingen den samme i både vest og øst, hvilket også er forventeligt, da det er rimeligt at tro, at de samme faktorer som fx fødemængde og vejrforhold vil påvirke hele landet på samme vis. For fx torsanger, der er den oftest registrerede sanger i punkttællingerne, ser vi, at udviklingen i vest og øst er stigende igennem perioden med synkron forløb af op- og nedgange og stabile perioder (se grafen).

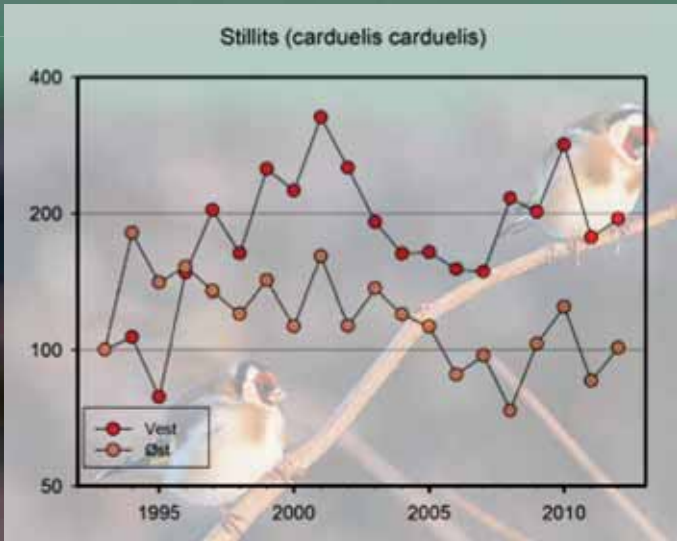
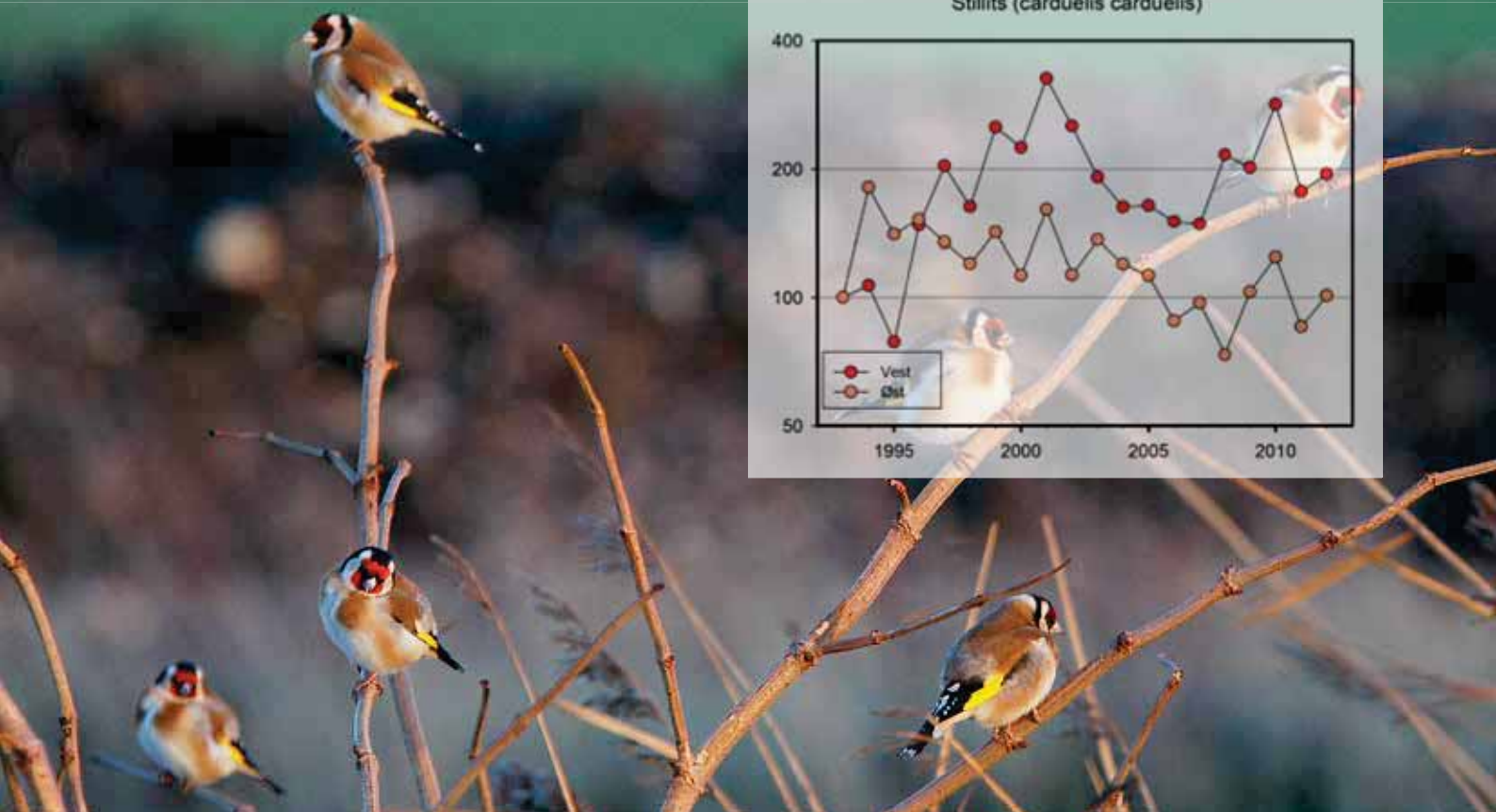
Frem i vest, tilbage i øst

Når der alligevel kan være forskelle mellem udviklingstendenserne indenfor så korte afstande, kan det skyldes flere ting, fx forskelle i valg af yngleområde, trækruter og overvintringsområder, eller prædation eller konkurrence fra andre arter. Vi har konstateret, at fire arter har modsatte tendenser i vest og øst. Således er knopsvane, bysvale, skovpiber og stillits alle i fremgang i Jylland og tilbagegang på Sjælland og øerne, og det kræver selvfølgelig et par ord med på vejen. Det modsatte er ikke tilfældet for nogle arter. Knopsvanen konstateres i fremgang i Jylland og i tilbagegang på Sjælland og øerne. Det bør dog nævnes, at nogle sønderjyske ornitologer mener, at knopsvanen er i tilbagegang i Sønderjylland, og ved

en yderligere opdeling af Jylland ses det da også, at den kun kategoriseres som værende i fremgang i den nordlige halvdel. Knopsvanen registreres i øvrigt næsten tre gange hyppigere i Østdanmark end i Vestdanmark, men den forskel er nu måske ved at blive udlignet. Bysvalens indeks varierer en del fra år til år, men udviser samme overordnede mønster gennem årene, så resultatet skal måske tages med et gran salt.

Torsangeren viser et meget ensartet forløb i øst og vest, hulduen går frem

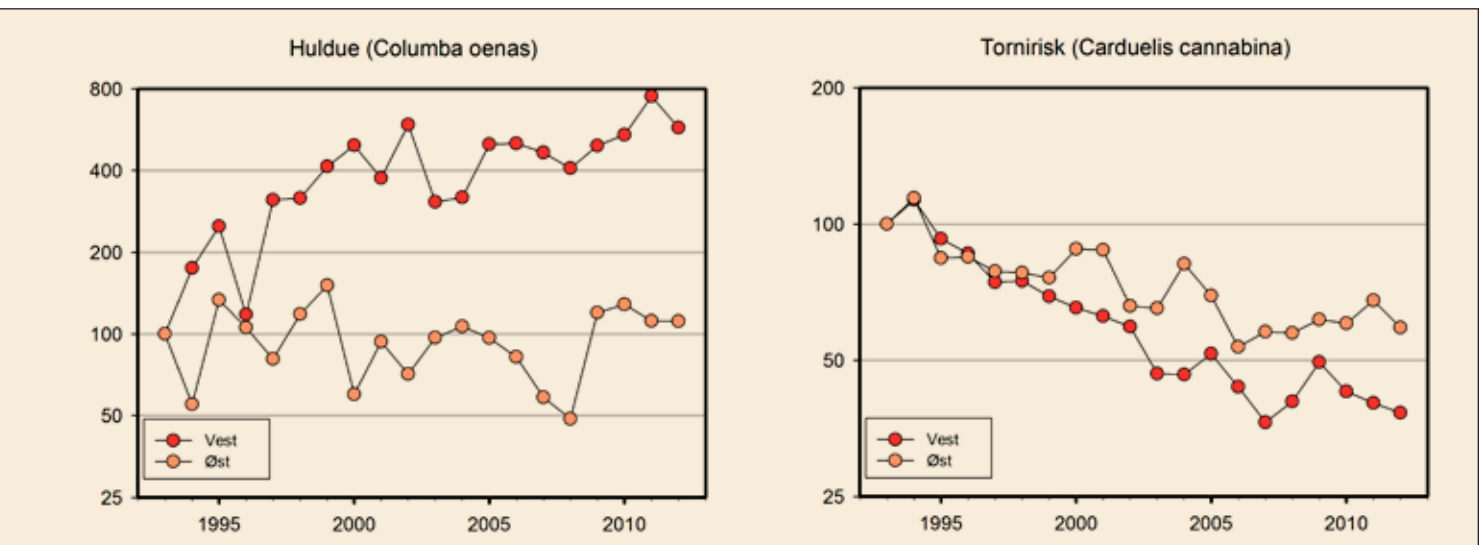
Stillitsen er også en art, der går frem i vest, men tilbage i øst. Der er dog formentlig tale om mindre variationer i en ellers mangeårig fremgang. Foto: Jan Skriver.

Skovpiberens samlede danske bestand har været stabil i de sidste cirka 15 år. Tilbagegangen på øerne matcher mønsteret, der ses fra de svenske ynglefuglepunkttællinger, og måske kan der være en forskel i skovpiberens foretrukne yngleområde i vest og øst. Skovpiberen er registreret mere end 10 gange så ofte i Jylland end på øerne, hvilket afspejler den meget større tæthed i Jylland. Stillits-bestanden har på nationalt plan været stabil i de seneste

20 år, hvilket fulgte en markant stigning i 1970'erne og 1980'erne. De modsatrettede tendenser i de sidste 20 år er således blot krusninger på artens bestandsfremgang over en længere periode.

Forskellige hastigheder

For nogle arter med en entydig tendens enten i fremgang eller i tilbagegang ser vi alligevel, at den årlige ændring er forskellig

i vest og er stabil i øst, mens tornirisen går tilbage i hele landet, dog mest i vest.

Oversigt over ynglefuglearter med mere end dobbelt så mange registreringer i enten Vestdanmark eller i Østdanmark og antal registreringer i forhold til den anden del af landet. For grønspætten er der altså 116,5 gange flere registreringer i vest i forhold til øst, for sjagger er der 17,3 gange flere registreringer i øst i forhold til vest osv. Billedet af topmejsen er taget af Helge Sørensen.

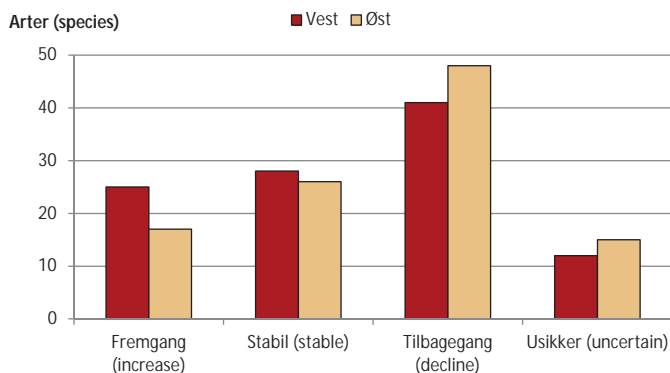
mellem vest og øst. Dette ses fx for tornirisk, hvor tilbagegangen har været større i Jylland end på øerne. Bestanden i Jylland er nu kun 40 % af bestanden for 20 år siden, mens det ser lidt bedre ud på øerne, hvor der er 60 % tilbage. Og huldue er et eksempel på, at der kan være en markant fremgang i den ene ende af landet (Jylland) samtidig med en stabil udvikling i den anden (øerne). Huldue havde dog en tilsvarende fremgang i det østlige Danmark i årtiet inden, så udviklingen har blot været senere i Jylland, og nu registreres arten lige hyppigt på punkttællingsruter i vest og i øst.

Øst-vest, Jylland bedst

Skovskade er et eksempel på en bestand, der har det bedre i Jylland, hvor den er stabil, end på øerne, hvor den er gået tilbage, og det er et mønster, der går igen for mange arter. 10 arter har en mere positiv tendens i øst end i vest, mens der er ikke færre end 25 arter, der har mere positiv tendens i vest end i øst. Til sammenligning falder 47 arter i samme tendenskategori i begge geografiske områder. Formålet med denne undersøgelse var at se i hvor høj grad, der er forskelle på delbestandene i et så lille område som Danmark. Punkttællingerne skaber den grundlæggende viden om arternes bestandsudvikling, og forklarer 'hvordan', det går for de almindelige fugle. Dermed udgør tællingerne et værktøj, som vi kan bruge til at følge fuglenes ve og vel, og til at se, hvad vi skal undersøge nærmere, så vi også kan få viden om, 'hvorfor' det går, som det går.

Henning Heldbjerg, Mathilde Lerche-Jørgensen og Michael Fink Jørgensen er alle medarbejdere i DOF's naturvidenskabelige afdeling. Arbejdet er beskrevet mere detaljeret i årets punkttællingsrapport, der er udsendt til alle aktive punkttællere og som kan findes på www.dof.dk/punkt Kontakt: henning.heldbjerg@dof.dk eller michael.fink@dof.dk

Arter med vestlig forekomst		Arter med østlig forekomst	
Art	Vest-Øst ratio	Art	Øst-Vest ratio
Grønspætte	116,5	Sjagger	17,3
Topmejsen	21,9	Ederfugl	10,5
Skovpiber	12,9	Toppet Skallesluger	4,7
Misteldrossel	10,5	Fjordterne	4,3
Bomlærke	9,4	Grågåse	3,4
Gråsisken	8,7	Nattergal	2,5
Bynkefugl	5,1	Mursejler	2,5
Grå Fluesnapper	3,4	Knopsvane	2,5
Fuglekonge	3,0	Strandskade	2,1
Sortmejsen	3,0	Blishøne	2,0
Ravn	2,8		
Dobbeltbekkasin	2,7		
Sivsanger	2,7		
Engpiber	2,6		
Musvåge	2,2		
Lille Korsnæb	2,1		
Duehøg	2,1		
Husrødstjert	2,0		

Udviklingen for alle 106 arter i undersøgelsen.

Fokus på forgiftninger

Af Helge Røjle Christensen

Masser af medieomtale og gentagne anonyme telefonopkald. Det oplevede direktør og jæger Steen Græsted Larsen fra Sydfyn efter hans tilbud om en dusør på 50.000 kroner for oplysninger i sagen om to forgiftede havørne på Langeland. Steen Græsted Larsens dusør blev udlovet i Fugle og Naturs februar-nummer: "Det går ud over alle jægere og skytters omdømme, når der sker giftdrab på rovfugle. Vi skal have fat i de brodne kar, der ikke respekterer loven", lød hans begrundelse. Ikke mindst på grund af beløbets størrelse fik dusøren og dermed Steen Græsted Larsen betydelig opmærksomhed fra medierne, både lokalt og landsdækkende. Men det har endnu ikke ført til noget gennembrud i sagen. Anklager Brian Dybdahl fra Fyns Politi oplyser til Fugle og Natur, at politiet ikke har fået nye oplysninger i sagen, som derfor stadig har status som uopklaret.

Både stolt og glad

"Formålet med dusøren var naturligvis at få de skyldige dømt for giftdrabet. Det er ikke lykkedes", konstaterer Steen Græsted Larsen i dag. "Vi kan ikke bruge de anonyme opkald til ret meget. Men vi fik skabt langt større opmærksomhed om forgiftningerne, end jeg havde turdet håbe på. Det har helt sikkert en forebyggende effekt. Derfor er jeg både stolt og glad over forløbet. Det har også gjort indtryk, at man risikerer at miste landbrugsstøtte, hvis der bliver brugt en ulovlig gift som carbofuran på ejendommen", tilføjer han.

Stop for skydefugle

Som beskrevet i artiklen i Fugle og Natur i februar, så er brugen af carbofuran mod rovfugle nært knyttet sammen med

Artiklen om dusøren i sidste nummer af Fugle og Natur. Foto: Helge Sørensen.

udsætning af fasaner. Dansk Ornitologisk Forenings formand Egon Østergaard tager emnet op i lederen i dette nummer (læs side 2):

"Dukker nye tilfælde op (af forgiftninger, red.), vil der være grund til at stille skarpt på de 1.000.000 fasaner, der hvert år slippes ud i den danske natur, og ikke mindst den kommercielle udsætning af fasaner, hvor der er privatøkonomiske interesser på spil...

Indtil 2017 er DOF med i et forlig i Vildtforvaltningsrådet om udsætninger af bl.a. fasaner. Vi er dog imod udsætning af fugle med det formål bagefter at skyde dem og ønsker derfor udsætningerne afviklet, når det bliver muligt. Vores ønske forstærkes, hvis det viser sig, at de mange giftdrab på rovfugle kan kædes sammen med store fasanudsætninger", skriver Egon Østergaard i lederen.

En flok musvåger og en ung kongeørn kredser over Skagens Gren. Foto: Knud Pedersen.

Af Helge Røjle Christensen

På højde med rovfuglene

Mark Desholm i cockpittet. Selvportræt.

Forskeren Mark Desholm undersøger fugles trækhøjde, blandt andet fra fly over Skagen. Udsigten til Sverige varierer meget med højden, og det har formentlig afgørende betydning for rovfuglenes flyvehøjde.

Højt under Skagens blå himmel kredser en flok rovfugle. Et eftertragtet syn, som lokker mange ornitologer til om foråret. Men hvor højt trækker fuglene - og hvorfor? Hvornår trækker de ud mod Sverige - og hvornår giver de op og vender om? I sin søgen efter svarene har trækfugleforskeren Mark Desholm fra Aarhus Universitet udstyret sig selv med et flyvercertifikat. Her på opslaget kan du se en billedserie, som han har taget fra et fly

over Skagen Odde. Det viser en bemærkelsesværdig forskel på udsigten til Sverige i forskellige højder, altså fra rovfuglenes perspektiv. I 2000 fods højde (ca. 600 meter) kan der kun ses dis over havet i horisonten. I 2500 fods højde (ca. 800 meter) anes en betydelig landmasse i horisonten over Grenen. Det er Sveriges kyst omkring 60 km væk. I 3000 fods højde (ca. 1 km) forsvinder udsigten til Sverige igen på grund af skyer over Kattegat.

Rovfugle vil se land

De tre foto viser selvfølgelig et øjebliksbillede, som varierer fra time til time og dag til dag alt afhængig af vejret. Men der er

gode grunde til at forvente, at rovfuglene netop denne dag vil trække i omkring 800 meters højde.

"Landkending er meget vigtig for de trækfugle, som bruger termik, altså de opadstigende luftstrømme over land", forklarer Mark Desholm.

"Hvis de skal tage den anstrengende flyvetur over havet, så vil de helst kunne se land på den anden side. Det ideelle er naturligvis, at de kan se land allerede, når de trækker ud. Men vores hypotese er, at en del rovfugle alligevel trækker ud over havet et stykke vej, så længe de kan se Skagen bagud. Hvis de ikke får øje på Sverige før Skagen forsvinder af syne, så vender de simpelthen om igen. Det kan forklare det returtræk, man ofte oplever

Udsigten fra Skagen mod Sverige i forskellige højder. Det øverste billede er taget i 3000 fods højde (ca. 1000 meter). Sverige ligger gemt bag skyer over Kattegat. På det midterste billede fra 2500 fod (ca. 800 meter) er der udsigt under skyerne til en større landmasse bag Grenen. Det er Sverige, som ligger omkring 60 km væk. På det nederste billede fra 2000 fods højde (ca. 600 meter) er udsigten til land forsvundet i disen over Kattegat. Foto: Mark Desholm.

på træksteder som Skagen”, siger trækfugleforskeren fra Institut for Bioscience på Aarhus Universitet.

Fugletrækket forsvinder

Stærke flyvere som falke og fiskeørne er ikke så afhængige af termikken. Derfor ses de oftere på udtræk i vejr med dårligt sigtbarhed.

”Fuglenes alder betyder formentlig også en del. Hvis de har prøvet turen før, så er de nok mere tilbøjelige til at trække ud, fordi de kan huske, at der er land på den anden side”, siger Mark Desholm.

Når trækhøjden varierer for fuglene, så har det naturligvis også betydning for fuglefolket.

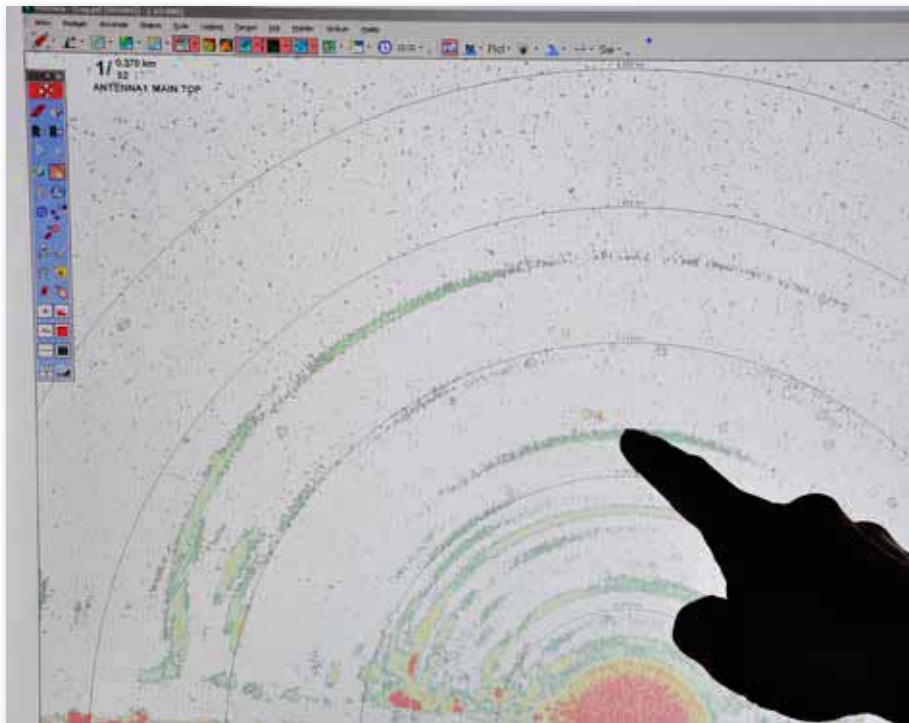
Mark Desholm husker en dag ved Nordstrand på Skagen, hvor der gik et stort træk af svaler om morgenen. Der var mange ornitologer på plads, som fulgte trækket med deres kikkerter. Mark Desholm fulgte det samme træk på sin radar. Det var en dag med strålende klart vejr, og trækket af svaler gik stadigt højere. Omkring klokken halv ti om formiddagen trak fuglene så højt, at de ikke længere kunne ses med kikkert fra jorden. Feltornitologerne tog hjem, mens Mark Desholm på sin radar kunne se, at der stadig trak masser af svaler i højder mellem 250 og 1000 meter.

”Blandt fugleinteresserede hører man ofte udtrykket, at vejret har været ”for godt” til, at der ses mange fugle på træk. Men derfor trækker fuglene alligevel, vi ser dem bare ikke fra jorden”, siger han.

Rovfugle er udsatte

Det var i 2008, at Mark Desholm tog billederne over Skagen Odde. Det var et forsøg for at undersøge mulighederne i at kombinere iagttagelser fra fly med radarovervågning og observationer på jorden. Han har siden hen brugt samme metoder både

Når fugletrækket overvåges med radar, så kan de enkelte fugle ses som orangerøde pletter på computerskærmen. Foto: Helge Røjle Christensen.

Ornitologerne på Skagens Gren er svære at få øje på fra ca. 300 meters højde. Hvis man da ikke lige ved, hvor de plejer at stå. Billedet fortæller noget om, hvor lidt vi fylder i landskabet set med rovfuglenes øjne. Foto: Mark Desholm.

ved Lolland og Anholt i forbindelse med forundersøgelser til Femern-forbindelsen og vindmølleparker.

"Forhåbentlig får vi mulighed for at lave en større undersøgelse af fuglenes træk-højder og udtrækssteder, hvor vi bruger kombinationen af fugleobservationer fra fly med højdemålinger fra jorden med radar og laserkikkerter", siger han.

Undersøgelserne af fugletrækket ved vindmølleparker og andre store tekniske anlæg har vist, at mange fuglearter er særdeles gode til at undvige forhindringerne, og kollisioner derfor er sjældne.

"Selv en tung art som ederfuglen manøvrer fint rundt omkring mølleparker eller sågar ind mellem vindmøllerne i en højde, hvor de ikke bliver ramt af vingerne. Det gælder også andre ænder, gæs og vadefugle. Men specielt større rovfugle synes ikke at opfatte vindmøller som en fare og derfor er de tilsyneladende mere udsatte for kollisioner. Det er endnu en god grund til at undersøge deres træk over havet nærmere", understreger Mark Desholm.

Hul igennem til Danmark – for mellemflagspætten

Onsdag den 27. februar i år besøgte en mellemflagspætte et foderbræt i byen Kappeln-Ellenberg, blot 18 kilometer fra den danske grænse. I landskabet "Schleswig-Flensborg" lige syd for grænsen var der fem observationer af mellemflagspætte i 2012, og her i 2013 har der allerede været fire iagttagelser af arten indtil midten af marts.

Mellemflagspætten er nu så tæt på, og den breder sig så markant i Nordtyskland, at det formentlig kun er et spørgsmål om tid, før vi igen kan kalde den fine flagspætte med de delikate farver for en dansk fugl. Måske er det allerede sket, når disse linjer læses. Sikker er det, at mange danske fuglevenner står klar til at tage imod med åbne arme og nypudsede kikkerter. Og det sker netop i 50 året for det seneste godkendte fund af en levende dansk mellemflagspætte.

Død fugl i 1983

Netmagasinet Netfugl's redaktør Morten Bentzon Hansen har i anledning af den forventede genkomst lavet en oversigt over mellemflagspættens nyere historie i Danmark. "Det seneste helt sikre fund fra Danmark er faktisk fra 12. juli 1983. Her blev en voksen hun fundet død efter at være fløjet

mod en rude en tidlig morgen i Allerød. Fuglen var stadig varm og blodig, da den blev indsamlet og senere leveret til udstopning", fortæller Morten Bentzon Hansen.

"Men når det gælder godkendte observationer af levende mellemflagspætter, så skal vi altså de 50 år tilbage, nemlig til maj 1963, hvor flere observatører så en fugl ved Gilbjerg hoved i Nordsjælland", siger Morten Bentzon Hansen.

Den sidste kendte yngleplads i Danmark var Jægersborg Dyrehave. Her var der omkring 25 par i slutningen af 1920'erne, men fra 1959 var det slut. I de mellemliggende mange år har der været enkelte iagttagelser af sandsynlige mellemflagspætter rundt om i landet, men de står i dag ikke opført som godkendte på den officielle danske liste.

Ekstensiv skovdrift

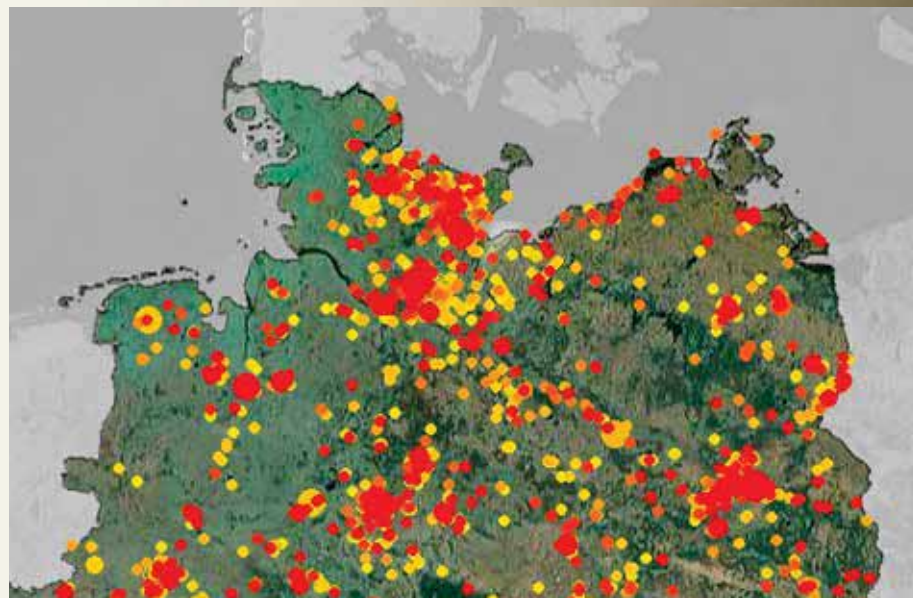
De færreste nulevende danske fuglekiggere har set en mellemflagspætte i Danmark. Men det bliver der forhåbentlig snart lavet om på. Kortet her på siden er venligst udlånt til Fugle og Natur fra den tyske database ornitho.de. Det viser alle registrerede fund af mellemflagspætte i Nordtyskland i perioden fra

1. januar 2012 til 19. marts 2013. Tyskerne har ikke umiddelbart nogen forklaring på, at mellemflagspætten nu igen breder sig. Men arten er knyttet til gammel løvskov med et stort indslag af eg, især hvor udgåede træer får lov til at stå, og gerne hvor græsædende dyr holder skoven åben. Mere ekstensiv naturnær skovdrift vil derfor være til fordel for mellemflagspætten.

Mellemflagspætte.
Foto: Mark Sisson
(rspb-images.com).

Kort over Nordtyskland med registrerede fund af mellemflagspætte fra 1. januar 2012 til 19. marts 2013. Jo mørkere farve, jo senere i perioden. De lysegule prikker er altså fra begyndelsen af 2012, mens de røde prikker er her fra 2013. Kilde: Ornitho.de

STØT DOF'S BESKYTTELSE AF:

- De danske rovfugle
- Agerlandets fugle
- Sjældne og truede ynglefugle

Beskyttelsen af naturen er helt nødvendig. De seneste år har der været flere forgiftninger af rovfugle med det uhyre giftige pesticid carbofuran, der også er livsfarligt for mennesker.

De sidste ofre for giften er to røde glenter, men tidligere er der også fundet forgiftede havørne. DOF sørger for, at de forgiftede fugle bliver undersøgt på Veterinærinstituttet samt at sagerne politianmeldes.

Med et ekstra bidrag til DOF's naturbeskyttelse kan du gøre en forskel for rovfuglene. Dit bidrag sikrer, at DOF kan yde en stabil og langvarig beskyttelse af de danske fugle.

NATUREN HAR BRUG FOR DIN HJÆLP

2012 - 52
159
Rød glente +

BEDRE VILKÅR FOR SANGLÆRKEN OG HEDEHØGEN

Det intensive landbrug har betydet, at mange af agerlandets fugle har det hårdt. Sanglærken, der for mange mennesker er lig med lyden af den danske sommer, er for eksempel gået tilbage med hele 40 procent de sidste 35 år.

DOF laver forsøg med små, bare pletter i de dyrkede marker, hvor sanglærken kan yngle. Forsøgene har været en stor succes, og derfor vil vi i de kommende år samarbejde med landmænd om at få dem til at lave flere lærkepletter.

Hedehøgen yngler også i marker, men er hvert år truet i forbindelse med høsten. Hvis ungerne ikke er flyvefærdige, når høsten starter, er der stor risiko for, at de får klippet benene eller hovedet af, når høstmaskinerne kører over rederne. For at undgå det sørger DOF blandt andet for at afmærke og indhegne rederne.

SIG JA ELLER NEJ

Du kan tilmelde dig naturbeskyttelsesbidraget i stedet for at blive kontaktet. Benyt kuponen eller en mail med de samme oplysninger i – så sparer du DOF en opringning. Du kan også bruge kuponen til at frabede dig en opringning.

ET FAST BIDRAG GIVER SKATTEFRADRAG

Dit naturbeskyttelsesbidrag skal betales via betalingservice. På den måde bliver det muligt for DOF at opgøre det samlede bidragsbeløb til SKAT en gang om året, så du kan få glæde af skattefradragsreglerne. Du kan læse mere om reglerne på dof.dk, hvor der også er informationer om DOF's brug af telemarketing og sikkerheden ved at oplyse cpr.-nummer og kontonummer over telefonen.

Sanglærke: Foto: Ole Bornak

Hedehøgunger: Foto: Henning Heideberg

- Jeg vil gerne give DOF et fast naturbeskyttelsesbidrag
- Jeg ønsker ikke at blive kontaktet om et naturbeskyttelsesbidrag
- Beløbet skal være inklusiv mit medlemskontingent (min. 100 kr./månedligt)
- Beløbet skal være eksklusiv mit medlemskontingent (min. 50 kr./månedligt)

Beløbet skal hæves i flg. rater (færre rater giver færre administrationsomkostninger for DOF)

- Hver måned
- Hver tredje måned
- Halvårligt
- Årligt

BELØBETS STØRRELSE PR. RATE

NAVN

ADRESSE

POSTNUMMER OG BY

TELEFON EMAIL

PENGEINSTITUT

PENGEINST. REG. NR. KONTONUMMER

DIT CPR. NUMMER (SKAL UDFYLDES FOR AT BRUGE BETALINGSSERVICE OG FÅ SKATTEFRADRAG)

DATO OG UNDERSKRIFT

**STØT DOF'S
NATUR-
BESKYTTELSE**
– TIL GLÆDE
FOR FUGLENE OG
NATUREN

Ballum – Senegal tur retur

Af Mathilde Lerche-Jørgensen

DOF følger de danske hedehøge pr. satellit. Det giver vigtig viden om rovfuglernes foretrukne vinterkvarterer i Vestafrika, hvor befolkningstilvæksten og intensiveret landbrug presser naturen.

Når de første hedehøge ankommer til Danmark i slutningen af april, ses de elegant svævende rundt over marker og enge. I begyndelsen af maj kan man se hanner og hunner hvirvle rundt i parringsleg over de gule rapsmarker. Men hvor har de været hele vinteren? I de seneste seks år har DOF mærket 10 hedehøge og fulgt deres træk fra ynglekvarteret i Sydvestjylland til overvintringsområdet i Vestafrika. Herhjemme yngler de med få kilometers afstand, mens de i Afrika kan overvintrere med flere tusind kilometer imellem sig. Hedehøgen Michael blev mærket i 2009, hvor han yngede i Ballum med Mathilde, en af de andre satellitmærkede hedehøge. Sammen fik de 3 unger på vingerne. I to år fulgte vi hans træk, fra han forlod yngle-

området i slutningen af august til begyndelsen af maj, hvor vi igen kunne se ham flyve omkring i Ballum Enge. Hvert efterår trak han ned gennem Europa, krydsede Gibraltarstrædet og Sahara til han ankom til vinterområdet i Sahel, en tur på mellem 20 og 30 dage.

Flere stop i Afrika

Michaels første stop blev gjort i det sydvestlige Mauretania i et område, som gennemstrømmes af tilløbene til Senegal floden. Efter det første stop i Mauretania trak han 200 km længere mod syd til sit andet vinterområde i det nordlige Senegal ved Senegal floden, hvor han tilbragte omkring en måned. I den sidste del af vinteren bevægede han sig yderligere mod syd til et område i Senegal på grænsen til Gambia,

kun 10 km fra Gambiaflodens bred. I Afrika er områderne langs floderne frugtbare oaser i et ellers tørt landskab. Fugle og mennesker samles i disse områder, og størstedelen af Mauretaniens befolkning lever da også langs Senegal floden, og her ses en langt større opdyrkning i disse områder. Hedehøgene foretrækker at være i de tørreste dele af disse områder, og arten opholder sig mest i savanne og opdyrket land, når den er i Afrika. Området ved Gambiafloden er i afrikansk forstand dyrket intensivt med efterladte enlige eller klynger af træer. I dette område i Senegal dyrker man jordnødder, hirse og bønner. Michaels valg af områder yderligere mod sydvest, som vinteren skrider frem, er ikke noget tilfælde, men er drevet af mængden af føde over sæsonen. Ligesom

Landbrugsområde i Senegal, hvor hedehøgen Michael har tilbragt en del af vinteren. Foto: Ben Koks, the Dutch Montagu's Harrier Foundation.

Michael med Michael ved mærkningen. Hedehøgen Michael er opkaldt efter Michael Clausen, der er ansvarlig for feltarbejdet i beskyttelsen af de danske hedehøge. De mærkede hedehøge bliver navngivet, fordi det for de fleste er lettere at huske et navn end en kode. Til venstre er det Iben Hove Sørensen, biolog i DOF.

Hedehøgen Michael i Senegal, fotograferet af hollandske forskere. Bemærk satellit-senderen på ryggen. Foto: Hans Hut.

Hedehøg han, foto: Helge Sørensen

dagslængden og temperaturen styrer årstiderne herhjemme, lige sådan styrer regntiden årstiderne omkring ækvator. I regntiden er områderne frodige, og som vinteren skrider frem, udtørres områderne. Tidspunktet og længden af regntiden varierer fra nord mod syd, og det grønne bælte trækker sig tilbage mod syd i løbet af vinteren og sammen med det også mængden af byttedyr. Ligesom i yngleområdet består føden af småfugle og mus, men i modsætning til i Danmark udgør græshopper en betydelig del af føden i vinterhalvåret. Michael har i begge år gjort holdt i de samme tre områder, hvilket vidner om stor stedtrofasthed, noget som er generelt for hedehøgen. I hvert område har han holdt sig inden for et område, der ikke er større end det, han bruger i yngletiden i

Ballum. I de varmeste timer midt på dagen har han søgt den begrænsede skygge, som buske og træer har givet, alene eller sammen med artsfæller, og om aftenen er han fløjet til en overnatningsplads, hvor han har overnattet i en flok på mellem nogen få og flere tusinde individer.

Presset af mennesker

Michael omkom i det nordlige Marokko på sit tredje efterårstræk. Men inden da fik vi en helt utrolig mulighed for at følge hans færd i to år. I de to år, han fløj rundt med sender, afslørede han, hvor hedehøgen opholder sig, når den er udenfor Danmark. Michael afslørede vigtige områder på trækrueten og i vinterområdet, og han afslørede hedehøgens stedtrofasthed; to år vendte han tilbage og ynglede mindre end én kilometer fra det sted, hvor han blev mærket i 2009. I gennem to vintre besøgte han også de samme tre steder i det vestlige Vestafrika. Hedehøgen har en stor tilpasningsevne og har vist, at den kan yngle i landbrugsland i hele Europa, ligesom nogle af fuglene også holder til i opdyrkede områder i vinterhalvåret. Men befolkningstallet vokser i Afrika og i takt med det, så udvides byerne og landbruget intensivt. En udvikling, der skete i Europa for mange år siden. Det intensive landbrug er i nogle områder i Europa mistænkt for at være skyld i en faldende mængde byttedyr og dermed i den skrantede population. Spørgsmålet er så, om hedehøgene kan klare et tilsvarende fald i byttedyr i deres overvintrings område.

Mathilde Lerche-Jørgensen er biolog og medarbejder i DOF's naturvidenskabelige afdeling.

Projekt Hedehøg

Projektet med satellitmærkning af hedehøgene er et samarbejde mellem Statens Naturhistoriske Museum, Dutch Montagu's Harrier Foundation og DOF. Projektet indgår nu i projekt Fokuseret Fugleforvaltning, som støttes af Villum fonden. Udover samarbejdet omkring satellitsendere er DOF meget afhængig af det gode samarbejde med lokale landmænd i yngleområdet i Sydvestjylland. Landmændene hjælper bl.a. ved at beskytte de par, som etablerer reder på opdyrkede marker.

DOF har fortsat satellitsendere på to hedehøge, Lea og Mathilde, hvis færd kan følges på <http://pandion.dof.dk/>

Katten er også en "invasiv" art

Amerikansk undersøgelse viser, at katte dræber langt flere vilde fugle, end man hidtil har troet.

"Hvid kat med sort samvittighed", kalder fotografen Jan Skriver dette billede af sin egen huskat. Madskålen bugner, men katte er jo katte. Så den har også lige snuppet en landsvale i laden...

Katte dræber hvert år mellem 1,4 og 3,7 milliarder fugle i USA. Der til kommer mellem 6,9 og 20,7 milliarder små pattedyr. Det er to til fire gange mere, end man tidligere har antaget. Katten er dermed en af de største menneskeskabte trusler mod landets dyreliv, værre end trafikdrab, pesticider og kollisioner med bygninger og andre tekniske anlæg. Det er konklusionen i den hidtil mest omfattende undersøgelse af kattens påvirkning af naturen, som er gennemført af forskere fra Smithsonian Biology Institute og den statslige naturstyrelse Fish and Wildlife Service.

Vildtlevende katte værst

"Det er meget opsigtsvækkende resultater", siger Hans Meltofte, der er formand for Dansk Ornitologisk Forenings naturpolitiske udvalg.

"Det kan måske provokere at sammenligne med arter som mink og mårhund, men katten optræder reelt som en invasiv art herhjemme", siger han. Begrebet "invasiv"

dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Bestanden af vildtlevende katte er unaturligt stor som følge af menneskers fodring og dyrenes adgang til affald. De amerikanske forskere har fundet ud af, at vildtlevende katte står for 69 procent af drabene, mens hjemmboende kæledyr altså kun har 31 procent på samvittigheden.

"Vores resultater tyder på, at vildtlevende katte medfører væsentligt større dødelighed blandt vilde dyr, end man tidligere har vidst. Det er sandsynligvis den største enkelte årsag til menneskeskabte dødsfald blandt amerikanske fugle og pattedyr. Det er derfor nødvendigt med politiske indgreb på et solidt fagligt grundlag for at reducere den påvirkning", lyder det i forskernes konklusion.

DOF: Fornuftige indgreb

Ifølge de amerikanske forskere, så kan resultaterne fra USA i høj grad overføres

til lignende områder som for eksempel Europa. Forskerne anbefaler blandt andet bekæmpelse af vildtlevende katte og opfordrer katteejere til at holde deres kæledyr inden døre.

"Det sidste kan vi ikke støtte i DOF", siger Hans Meltofte. "Man skal også huske på, at langt størstedelen af de dræbte fugle er små spurvefugle, som har meget store bestande og næppe er truet af kattene. Men det er fornuftigt at begrænse bestanden af vilde katte, hvor det er muligt. For katteejere kan et Halsbånd med en klokke være en måde at begrænse risikoen for fugledrab. Og så skal man naturligvis undgå at sætte katte ud i naturen, hvis man ikke længere kan beholde dem som kæledyr", siger formanden for DOF's naturpolitiske udvalg.

The impact of free-ranging domestic cats on wildlife of the United States. Scott R. Loss, Tom Will, Peter P. Marra, Nature Communications 4, Article number: 1396, Published: 29 January 2013

De ukendte vintergæster Af Lars Smith fra det høje nord

Lars Smith er lærer og feltornitolog og var her i vinter udsendt som formidler til DOF's trækfugleprojekt i Ghana. Her kan du læse hans beretning, blandt andet om mødet med 120 lokale gymnasieelever under et stort mangotræ. Ingen af dem kendte til trækfuglene oppe fra Europa.

I Ghana er der ikke mange, der lægger mærke til, at der blandt deres mange farvestrålende fugle findes nogle få uanselige grålige eller grønligestørrelser, der kun er til stede en del af året. At disse småfugle faktisk er gæster, der er fløjet den lange vej fra Europa for at holde vinter i Ghana, er ikke noget, almindelige mennesker nogen sinde har hørt om.

Det er dog netop disse europæiske trækfugle, der er i fokus for det projekt, som DOF udfører i samarbejde med GWS (Ghana Wildlife Society). Igen i år har DOF haft et hold frivillige udsendt til trækfugleprojektet i Ghana, som de sidste par år er foregået på tre lokaliteter omkring byen Damongo i det nordlige Ghana lidt syd for den 4577 km² store Mole nationalpark. I dette tørre skovsavanneområde over-

vintres flere europæiske trækfuglearter. Blandt andre løvsanger, broget fluesnapper, skovpiber og spottesanger. Her færdes de blandt yndefulde solfugle, flotte monarker, kæmpestore næsehorns-fugle og mange, mange andre afrikanske fuglearter.

Holdet i Ghana

Feltarbejdet går ud på at fange flest mulige europæiske trækfugle, som er blevet ringmærket, målt, vejjet og tilstandsvurderet. I visse tilfælde har fuglene fået taget fæcesprøver (prøver af afføring). Højt prioriteret er også fugletællinger langs en række linjer (transekter) igennem de tre udvalgte områder for at danne sig et mere fuldstændigt billede af, hvilke arter der træffes i området, og hvilken type skov,

der er vigtigst for danske trækfugle. Holdet, der har arbejdet i Damongo i år, er dels de tre frivillige fra DOF, Michael Højgård, der havde ansvaret for ringmærkningen, Erik Mandrup, der skulle lave fugletællinger og vurdere træer, samt undertegnede, Lars Smith, der har arbejdet med formidling og bistået de øvrige i feltarbejdet. Fra GWS deltog projektlederen Augustus Asamoah og hans hjælper og chauffør George. Fra Københavns universitet deltog Andrew Reeve, som fik hjælp af en lokal botaniker John Amponsah. Fra universitetet i København havde vi desuden besøg i nogle dage af Kasper Thorup og Anders Tøttrup, der kunne give os ekspertbistand og beslutte præcist, hvordan feltundersøgelserne skulle udføres.

DOF Travel på visit

I forbindelse med projektet i Damongo blev der hele to gange mulighed for at vise ringmærkningen frem for to forskellige danske DOF-rejseselskaber. Det første hold ankom midt i projektperioden. Her et udpluk fra dagbogen 8. februar:

"Vi står som sædvanligt op klokken 4.45. Ringmærkningsteamet køres ud til site B for at åbne net, og Erik og Andy til site A for at lave transekter. George kører tilbage til hotellet for at møde busselskabet og guide dem ud til os og nettene. Det bliver til alle tiders morgen med en rigtig fin miks af europæiske vintergæster, fine lokale fugle og dejligt ikke for varmt vejr uden egentlig flueplage – perfekt måde at tage imod DOF Travel på. Vi fanger ikke færre end 17 europæiske vintergæster denne morgen og deriblandt både broget fluesnapper og to løvsangere med ring fra tidligere års ringmærkning i området.

Jeg tager med gæsterne fra DOF-Travel op til Damongo Dam efter ringmærkningsfremvisningen. Her kan det konstateres, at området er under forandring, og at vandet i dammen nu er cirka 1 meter lavere end sidste år.

Jeg snakker med en af landmændene ved bredden, og han er også meget betænkelig ved den lave vandstand. Om det er et tilfælde eller ej, er et rigtigt godt spørgsmål, men det er et faktum, at rigtig mange af de store skyggegivende træer fra The Escarpment og langs de sæsonfyldte vandløb ned mod dammen nu er fældet,

Lars Smith med en Gråhovedet Isfugl, Greyheaded Kingfisher. Foto: Michael Højgaard.

Løvsanger. En af de almindeligste europæiske vintergæster i Damongo Scarp Forest Reserve. Foto: Lars Smith.

DOF's udsendte formidler Lars Smith fortæller om trækfugle på det tekniske gymnasium i Damongo. Foto: Jenny Strid.

Besøg fra DOF i Danmark. Et rejseselskab fra DOF-Travel besøger trækfugleprojektet i Damongo. Foto: Alex Rosendal.

◀ Her ses et eksempel på ulovlig afbrænding og dyrkning af arealer i Damongo Scarp Forest Reserve, som ellers er et fredet område. Træet midt i billedet er slået ihjel ved at brænde barken af tæt ved jorden, og rundt om træet er der anlagt en yamsplantage. Træets friske blade viser, at afbrændingen lige er sket og efter at marken er anlagt. Foto: Lars Smith.

så fordampningen på vandets vej mod Damongos vandforsyning selvsagt må være væsentligt større, end hvad den tidligere har været.”

Skoven er presset

Når man går i området, kan man i det hele taget ikke undgå at lægge mærke til, at der konstant foregår ændringer. En kvægflod kommer igennem, og hvis græsningen er dårlig, så vælger bonden måske at sætte ild til lidt tør vegetation for lettere at komme til nyt græs. Nogle væltede træer er svedet til trækul. En række træer har pludselig haft bål omkring stammen. De små ting sker konstant og flydende, men over tid ændres landskabet hen imod landbrug og væk fra den beskyttede skovtilstand, som var udgangspunktet.

Anderledes drastisk virker det, når man pludselig møder et par store tømmerlastbiler, et sjak med motorsav og traktor samt en arbejdsleder eller udenlandsk opkøber, der udpeger skovens fineste rosewood stammer for arbejderne, der herefter skærer de cirka tre meter lange stykker tømmer ud, som synes at have interesse for firmaet. Resten lader man ligge. Dette sker primært i områder, hvor træerne faktisk ikke må fældes.

Besøg på gymnasiet

De lokale viser alle steder stor interesse for projektet. Det var under besøget i Damongo en stor fornøjelse at få lov at give foredrag for de 120 ældste elever på byens tekniske gymnasium. Hele flokken, iført fine skoleuniformer, blev bænket under

John Amponsah, Erik Mandrup og Andy Reeve i gang med at bestemme arter på træer på en transekt gennem skoven. Foto: Lars Smith.

◀ En højgravid mor er her sammen med sine tre børn i færd med forarbejde grene fra Nim træet til at opføre et skjul. Enkelte grene må gerne fjernes, hvis man ikke fælder hele træet. Folk, som man møder i felten, er stort set altid smilende, positive og interesserede i at høre, hvad man er i gang med at undersøge. Foto: Lars Smith.

DOF i Ghana

DOF har nu i fem år samarbejdet med Ghana Wildlife Society (GWS) om at overvåge danske og europæiske trækfugle i Ghana. 10 DOF-frivillige har været udsendt i årene 2009-13. 267 trækfugle er blevet ringmærket.

Arbejdet i Ghana har resulteret i en grundlæggende viden om, hvor og hvordan vi kan finde en række af vore spurvefugle i deres overvintringsområde. Vi har etableret et velfungerende samarbejde med Københavns Universitet, som i 2011-13 har samarbejdet med DOF og GWS.

DOF's frivillige og ansatte har opnået et indgående kendskab til flere af de ansatte i GWS samt lokalbefolkningen i områderne omkring Tono og Damongo. Ni GWS-medarbejdere har deltaget i feltarbejdet, og heraf er de fleste blevet oplært i ringmærkning og håndtering af fugle og net. Tre GWS ansatte har været på trækfuglekursus i Danmark med optællingsarbejde og ringmærkning på DOF's fuglestationer.

To DOF Travel-ture har besøgt DOF's frivillige under arbejdet i Ghana i foråret 2013. Turene blev arrangeret i samarbejde med Robert Oteng-Appau, som tidligere var ansat som leder af trækfuglearbejdet hos GWS. Vi har i DOF fået en værdifuld viden om organisering og gennemførelse af fuglefagligt feltarbejde i en del af Afrika, der ornitologisk set hidtil har været næsten ukendt land.

et stort, skyggefuldt mangotræ uden for skolen, hvor timen foregik. Jeg var nødt til helt grundlæggende at fortælle om, hvordan og hvorfor nogle fugle trækker helt fra Europa til Afrika, mens der i deres yngleområde langt mod nord er kold vinter og dermed for få insekter at spise. Eleverne havde aldrig tidligere hørt om trækfugle, så det var nyt og spændende for dem. Michael viste net og ringe frem og fortalte om selve ringmærkningen. Augustus fortalte lidt om Ghana Wildlife Society. Til sidst fortalte jeg om træernes betydning. Jeg forklarede, hvordan fuglene nordfra er afhængige af bestemte træer og skovtyper her ved Damongo, og hvordan vi gennem vores undersøgelser, fangster og optællinger prøver at få et mere klart

billede af, præcis hvordan de europæiske trækfugle lever og klarer sig her. Jeg fik en god snak med eleverne om vigtigheden af at bevare træer, ikke kun i skoven, men også hvor man dyrker afgrøder.

Spændende og trygt

Ghana trækker ikke så mange turister og mangler vel også seværdigheder i sammenligning med safari-mulighederne i andre afrikanske lande. Men det er et rigtig godt fugleland, hvor man med en ihærdig indsats vil kunne spotte op mod 650 arter. En kortere fuglerejse af et par ugers varighed giver dog sjældent over 400 arter. På det niveau har DOF-Travel turene også ligget. Ud over de tørre områder i den nordlige del af landet, hvor DOF og GWS udfører

En sjælden fugl. Ringmærkningen fik en helt særlig start i år, da den allerførste runde på årets første ringmærkningsdag gav en helt speciel fangst. Michael Højgård pillede en tyndnæbbet honninggøg, Wahlberg's Honeybird, ud af nettet. Det er en fugleart, som kun er truffet i Ghana en gang tidligere. Foto: Lars Smith.

det omtalte projekt, så er der flere mindre nationalparker længere sydpå med tropisk regnskov. Langs kysten er der spændende levn fra den tid, hvor landet var et af de store udskibningssteder for slaver, og i hovedstaden Accra kan man stadig se det tidligere danske slavefort Christiansborg. Folk er generelt utrolig venlige, og det er et meget trygt land at rejse i.

Læs mere om Ghana-projektet og de seneste resultater på www.pandion.dof.dk

Godt nyt for albatrosser

Der er sket et vigtigt fremskridt for beskyttelsen af de truede albatrosser i Stillehavet. The Western and Central Pacific Fisheries Commission (WCPFC) har accepteret nye indgreb, som kan medføre en markant nedgang i dødsfald blandt albatrosser som bifangster på fiskekroge ved langlinefiskeri. Alle fartøjer, som fisker med langline i det sydlige Stillehav, skal fremover bruge to metoder til begrænsning af bifangster, når de fisker i områder med albatrosser. Fartøjer kan vælge mellem en række metoder, som har vist sig at kunne begrænse bifangsten af havfugle, herunder de såkaldte bird streamers eller tori lines, der skræmmer fuglene væk fra krogene. Andre metoder er at lægge ekstra vægt på krogene, så de synker hurtigere eller at sætte madding på om natten, hvor fuglene ikke er så aktive.

Med beslutningen er reglerne i Stillehavet nu i overensstemmelse med lignende regler, som tidligere er indført i Atlanterhavet og det Indiske Ocean.

Skeryler i Kina

I december 2012 blev der set fire af de meget truede skeryler, Spoon-billed Sandpiper, i Guangdong-provinsen i Kina. Sammen med flere andre iagttagelser tyder det på, at skerylen er en mere udbredt vintergæst ved kysterne i Sydchina, end man tidligere har vidst. Men samtidig viser det sig, at der foregår intensiv fangst med net efter vadefugle i området. BirdLife International arbejder nu for en hurtig indsats mod netfangsten.

Kilde: World Birdwatch, læs flere internationale fuglenyheder på www.birdlife.org

Erik P. Nielsen justerer på webkameraet i 17 meters højde. Strømmen til kameraet kommer fra solceller. Det betyder, at sendingen har været afbrudt i forbindelse med snefald. Foto: Rasmus Romme.

"Det er helt uvirkeligt at være så tæt på et vildt dyr og se, hvordan verden ser ud fra herfra. Og det er så fedt."

(Jens Wolf Jespersen 22. marts)

"Fuldstændig fantastisk! 1000 tak til de personer, der har gjort dette muligt."

(Inger Folmer Jensen 1. april)

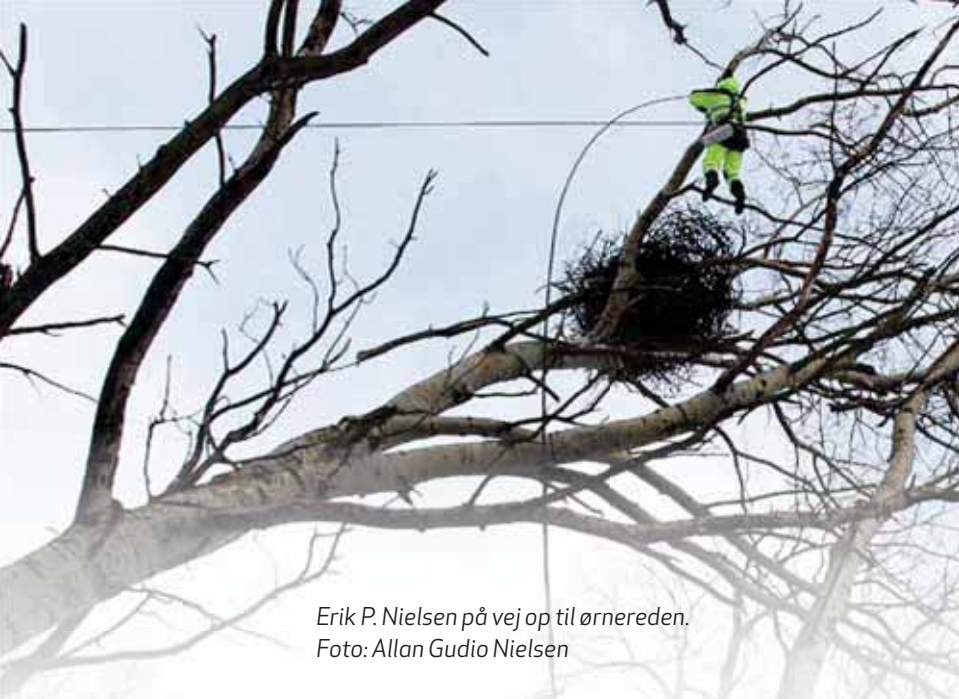
"Syns vi har for mange rovfugle, men det her er så stort og gribende og tidløst. Nowra, hvor fint."

(Henning Larsen Thrane 7. april)

"Hej alle sammen! Hvor var det skønt at vågne op på min fødselsdag og se at solen også skinnede på ørnene, smiler..."

(John Hansen 4. april)

Fra opsætningen af webkameraet ved ørnere den 21. januar 2013. Foto: Jørn Dyhrberg Larsen.

Erik P. Nielsen på vej op til ørnereden.
Foto: Allan Gudio Nielsen

Scener fra en ørnerede

Før første gang nogensinde kan danskerne følge direkte med i livets gang i en dansk ørnerede. Det er Dansk Ornitologisk Forening, som sender LIVE fra en havørnerede i Fugleværnsfondens reservat Saksfjed-Hyllekrog på Lolland. Forbindelsen til ørnereden blev åbnet søndag den 17. marts. Frem til begyndelsen af maj har der været over 300.000 besøg hos ørnereden på adressen www.pandion.dof.dk

Rekorden er 7600 unikke brugere på en dag. Mange af ørnekiggerne har også sendt kommentarer til DOF, som du kan læse eksempler på her på siderne. Det første æg klækkede 17. april, kort før dette blads deadline. Når dette læses, skulle der gerne være to små ørneunger i reden.

Redekameraet er sat op som en del af Projekt Fokuseret Fugleforvaltning, der er et fuglebeskyttelsesprogram finansieret af Villum Fonden.

Træklatrer Erik P. Nielsen og Kim Skelmose Madsen gør klar til at bestige ørne-træet. En pil med en snor skydes op i træet. Foto: Allan Gudio Nielsen.

Vagtskifte i ørnereden

Fælles skrigetur

Rugning i snestorm

Vagtskifte om natten

Omsorgsfulde ørne

Den første unge 1 dag gammel

Reservat nr. 21

Af Martin Iversen, Foto: Allan Gudio Nielsen.

Fugleværnsfonden har nu reservater lige til grænsen - i bogstavelig forstand. Her i foråret blev Bremsbøl Sø indviet lige nord for grænsen nær Tønder. Fugleværnsfondens formand Martin Iversen fortæller her om det ny reservat.

Nu er der ekstra god grund til en lille afstikker på indkøbsturen til Sønderløgum lige syd for grænsen nær Tønder. Nu kan man nemlig besøge Fugleværnsfondens nyeste reservat, Bremsbøl Sø. Vi kender hovedvejen til grænsebutikkerne: rundkørslen lige øst for Tønder – retning sydpå – forbi afkørslen til Sæd og til Ubjerg – og kort før grænseovergangen ved Sæd står et vejskilt, der viser til højre – mod vest. Bremsbøl står der. Kør ned ad Bremsbølvej til du kommer til Bremsbøl Sø. Den gemmer sig bag det nye ådige. Et par skridt op på diget og du har et herligt udsyn over denne lille nye naturperle. Du bliver sikkert fristet til en gåtur hen ad diget.

Ny sø er klimatilpasning

Den nye sø er et resultat af behovet for klimatilpasning. Vi ved, at der i fremtiden kommer større mængder nedbør, og den falder i mere heftige regnvejr. Regnvandet skal ledes væk. Det havner i vores åsystemer,

hvor hele Vidåsystemet jo afvander store dele af grænselandet. Grænsevandløbet, Sønderåen, er en del af dette. Bremsbøl-projektet er gennemført som et fælles dansk-tysk projekt, der også er støttet af EU's InterReg-midler. I projektet har man, for at skabe mere plads til vandmængderne, flyttet det ene ådige langs Sønderåen længere mod nord. Herved får åen mulighed for at brede sig ud og blive til en fladvandet sø med fugtige enge. I samme åndedrag er der etableret en lille ø til ynglefuglene, som så forhåbentlig undgår, at æg og unger ender som mad for rovdyr. Det er dette område på ca. 15 ha, som Fugleværnsfonden nu har overtaget takket være en generøs donation fra DOF-Travel. Uden denne støtte, som ret beset stammer fra rejseglade fuglevenner, ville vi ikke have været i stand til at sikre fondens reservat nr. 21. Vi i Fugleværnsfonden vil sige tusinde tak til alle DOF'ere, der i dobbelt forstand har rejst penge til reservatet.

"Vi køber ikke jord i udlandet, men vi går lige til grænsen" sagde Fugleværnsfondens formand Martin Iversen ved indvielsen af Bremsbøl Sø. Til venstre er det Tønders borgmester Laurids Rudebeck.

Fugle for fremtiden

Siden søen blev etableret i efteråret, er der registreret flere end 50 arter i området og flokke på mere end 500 svømmeænder.

Det var en kold fornøjelse at være med til indvielsen den 17. marts – men reservatet blev behørigt fejret.

Kort der viser det nye vådområde og reservatet ved grænsen.

Sortterne
- endnu en håbefugl...

Nu bliver det spændende at følge den kommende tid med forår og sommer. Her får vi et fingerpeg om, hvilke arter, vi kan forvente vil yngle i Bremsbøl Sø. Der kommer helt sikkert nogle ænder, blishøns og lidt vadefugle. Måske bliver ynglefuglefaunaen krydret med lappedykkere, rørhøge, vandrikser m.v. Vi vil blive meget glade, hvis den nye sø kan tiltrække sortterne, rørvagtel og andre specialiteter. Et par blåhalse og et par græshoppesangere vil heller ikke være af vejen.

Martin Iversen er formand for Fugleværnsfonden

Fugleværnsfonden

Fugleværnsfonden er en økonomisk selvstændig fond, stiftet af DOF. Midlerne til opkøb og pleje kommer fra testamentariske gaver, tilskud fra fonde og legater samt - ikke mindst - fra private bidrag, indsamlet især blandt DOF's medlemmer.

Opkøb og pleje af naturen er en effektiv og varig måde at sikre fristeder til fuglene. Fugleværnsfondens nu 21 naturreservater på i alt 902 ha. rummer nogle af Danmarks mest fuglerige og truede naturtyper: Ubeboede småøer, lavvandede kyster og strand søer, enge og moser, rørskov, krat og naturskov - områder af national eller international betydning. Dermed er reservaterne også af stor betydning for mange dyr og planter.

Til omkring 2/3 af reservaterne er knyttet lokale, frivillige arbejdsgrupper, der - ud over at stå for det daglige tilsyn - udfører målrettet naturpleje, opsætter redekasser, tæller fuglene, og arrangerer guidede ture i området. Læs mere på www.fugleværnsfonden.dk

Græshoppesangeren er også en forventet ynglefugl.

Skeand han - en af de arter, som forhåbentlig vil yngle i det nye reservat.

De 45 arter

– og især de 19 arter

Rørhøg – en af 10 arter i gruppen "Ekstensiv". Foto: Jan Skriver.

Sjældne og truede ynglefugle overvåges med støtte fra Miljøministeriet

Planen er nu klar for de kommende fem års overvågning af truede og sjældne ynglefugle i Danmark. Dansk Ornitologisk Forening og Miljøministeriet har indgået en aftale om overvågning af de 45 danske ynglefuglearter, som står på EF-Fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1. Internt i DOF organiseres det i en fase 4 af Projekt truede og sjældne ynglefugle. Det er alle arter, som Danmark er internationalt forpligtet til at overvåge, og Miljøministeriet betaler et tilskud til DOF

på 345.000 kroner om året for foreningens indsats. Det er et af resultaterne af den ny minister-aftale, som miljøminister Ida Auken og DOF's formand Egon Østergaard underskrev i september 2012.

Arter i tre grupper

Det er dog ikke alle 45 truede og sjældne ynglefugle på listen, som DOF gør lige meget ved. De 45 arter er inddelt i tre grupper: Intensiv 1 arter, Intensiv 2 arter og Ekstensive arter. Det er især de 19 arter i gruppen Intensiv 2, som DOF får ansvaret

for. Her skal der udpeges eller videreføres et netværk af frivillige artscoordinatorer, som står for indsamling og kvalitetssikring af observationerne. Artscoordinatorernes arbejde styres og understøttes af projektets ansatte i Fuglenes Hus. Alle data for ynglefuglene indrapporteres i DOFbasen, som Miljøministeriet har adgang til. For de 16 arter i gruppen Intensiv 1 står staten selv for overvågningen i et samarbejde mellem Naturstyrelsen og DCE (Det Nationale Center for Miljø og Energi ved Aarhus Universitet – tidligere DMU). Her

Trane – en af 16 arter i gruppen "Intensiv 1". Foto: Jan Skriver.

leverer DOF supplerende yngledata via DOFbasen, men der bliver ikke artskoordinatore for disse arter.

De 10 arter i gruppen Ekstensiv skal, som navnet siger, overvåges mindre tæt i de kommende år. Her leverer DOF data til nye udbredelseskort, som skal vise om arternes udbredelse i Danmark er aftagende, stabil eller voksende.

Miljøministeriets overvågningsprogram NOVANA skal revideres i 2015, og her kan der også ske en revision af arterne, som skal overvåges ekstensivt.

Intensiv 1 arter – staten står for overvågning, DOF supplerer

Brushane, dværgterne, engryle, fjordterne, havterne, hedehøg, hvidbrystet præstekrave, klyde, markpiber, mosehornugle, rørdrum, sortterne, splitterne, tinksmed, trane, urfugl

Intensiv 2 arter – DOF står for overvågning med artscoordinatorer

Blå kærhøg, bramgås (udenfor Saltholm), dværgmåge, fiskeørn, havørn, hjejle, hvid stork, høgesanger, kongeørn, nordisk lappedykker, perleugle, plettet rørvagtel, rød glente, sandterne, sangsvane, skestork, sort stork, sorthovedet måge, vandrefalk

Ekstensiv arter – DOF leverer data til udbredelseskort

Blåhals, engsnarre, hedelærke, hvepsevåge, isfugl, natravn, rødrygget tornskade, rørhøg, sortspætte, stor hornugle

hrc

Miljøminister Ida Auken træner teleskop under kyndig vejledning af DOF's formand Egon Østergaard. DOF hjælper også Miljøministeriet med data om truede og sjældne danske ynglefugle. Foto: DOF.

Skestork – en af 19 arter i gruppen "Intensiv 2". Foto: Jan Skriver.

Lærkepletter belønnes med vin

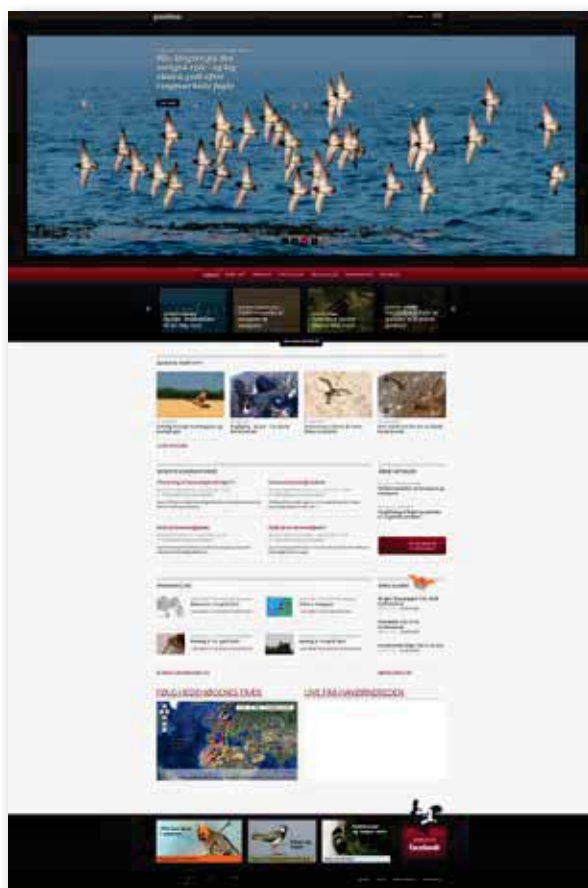
Dansk Ornitologisk Forening belønner landmænd, der til glæde for sanglærker laver små nøgne pletter på deres kornmarker. Landmændene får en vingave, og danskerne vil få mere lærkesang efter fire årtiers uafbrudt tilbagegang for sanglærken i det intensivt dyrkede danske kulturlandskab. Den danske bestand af sanglærker er mere end halveret siden midten af 1970'erne, men nu skal det nye initiativ bidrage til at bremse nedturen for den folkekære sangfugl.

DOF har lavet et samarbejde med landmænd, der er villige til at etablere såkaldte lærkepletter i deres kornmarker. En lærkeplet er et fire gange fire meter stort bart område, hvor lærkerne til deres unger kan finde insekter, som de tæt bevoksede kornarealer ellers ikke levner adgang til. Og landmændene vil få en belønning i form af god rødvin af australsk herkomst. Dansk Ornitologisk Forening har nemlig lavet en aftale med vinfirmaet Banrock Station, som sponsorerer udbredelsen af lærkepletter i Danmark.

Læs mere på www.dof.dk

Får du det hele med?

Husk, at du som kerne-, husstands- eller ungdomsmedlem af DOF har adgang til DOF's fuglefaglige magasin Pandion, som indeholder aktuelt nyt, artikler for feltornitologer, video og live streaming fra webcams.

Pandion (www.pandion.dof.dk) er DOF's online fuglefaglige magasin, som gik i luften for et år siden. Pandion indeholder artikler om sjældne fugle, feltbestemmelse, rejser, personportrætter, viden fra DOFbasen, nyheder fra DOF's videnskabelige projekter og et væld af aktuelle nationale og internationale nyheder. På forsiden finder du de seneste tre meldinger fra DOF Bird Alarm samt de seneste fire kommentarer til artikler på Pandion. Du behøver ikke kun læse Pandion ved din computer. Netmagasinet er også tilpasset til smartphones og tablets. Som kerne-, husstands- eller ungdomsmedlem har du mulighed for at logge på Pandion

og få adgang til det seneste indhold på siden. Du kan også søge i artikelarkivet og kommentere artiklerne. Til at logge ind skal du bruge din email-adresse eller dit medlemsnummer, og så skal du have et unikt password. I løbet af Pandions første år har magasinet modtaget over 190.000 besøg af næsten 60.000 forskellige brugere. Der er dog stadig mange af de næsten 8500 medlemmer, som har adgang til Pandion, der ikke har aktiveret deres brugerprofil på Pandion. Det opfordrer vi naturligvis til, at alle gør. Du har tidligere modtaget en mail fra DOF med dit password til Pandion, men skulle det være blevet væk, så skriv til pandion@dof.dk og få det tilsendt igen.

Kolibrien purpursnekrone, Snowcap, fotograferet af Jesper Sonne i Costa Rica. Du kan også læse flotte rejseartikler på

www.pandion.dof.dk

Følg med på
dof.dk
og sæt kryds i kalenderen
søndag den 26. maj.

Foto: Nattergal
fotograferet af Peter Dam

Fuglenes Dag

**Søndag den 26. maj inviterer
DOF hele Danmarks befolkning
til Fuglenes Dag landet over.**

Igen i år har dagen fokus på de mange trækfugle, der er vendt tilbage til Danmark fra vinterkvartererne. På arrangementerne denne dag kan du nyde trækfuglene og de mange andre sangere, du kan lære at kende forskel på dem, og du kan høre om deres forhold i vinterkvarterne.

På dof.dk kan du se en liste over de steder, hvor der vil være arrangementer på Fuglenes Dag. Du kan finde mødesteder og -tider og læse beskrivelser af de oplevelser, du har i vente. Listen vil løbende blive opdateret med ændringer, tilføjelser og eventuelle aflysninger.

DOF Nordjylland

Møder i Aalborg

Golfhuset . Borgmester Jørgensensvej 11

Møder i Frederikshavn

Knivholt Hovedgård . Hjørringvej, Naturlokalet
Kontakt: Carsten Sørensen (tlf. 23 65 64 39)

Møder i Hjørring

Kulturhuset . Dronningsgade
Kontakt: Peter Kristensen (tlf. 98 99 50 40)

Se desuden hjemmesiden www.dofnord.dk

MØDER

Hjørrings Parker ons. 22/5 kl. 19. Skolegade 4, Hjørring. Aftenens møde er en forårstur i Hjørrings parker, hvor vi vil se om ynglefuglene er ankommet. Vi går ind gennem Kristianshave og krydser

Sommerferie i naturen

Natur & Ungdom inviterer DOF medlemmer med på lejre

Familielejr: For hele familien med masser af naturaktiviteter, så som sejlsads i katamaran, lave stentrolde, mad over bål, bygge insekthotel, tur til Skandinavisk dyrepark og meget mere.

Ungdomslejr: For unge mellem 13-18 år. I skal på kystekspedition over, under og på overfladen, skyd din madpakke med bue og pil, overnat i Skandinavisk Dyrepark og meget mere.

Natur & Ungdoms årlige sommerlejre er i uge 30 og går i år og til Fjeldholmlejren på Djursland.

Læs om begge lejre på www.nogu.dk

ned gennem Svanelunden. Derefter går vi gennem Folkeparken og under Park Alle langs stien under Svanelandsvej og videre langs stien inden vi går gennem den nye tunnel under jernbanen. Vi går tilbage og slutter aftenen med en kop kaffe i Salen. Mødeleder: Peter Kristensen (tlf. 21 46 10 81).

TURE

Grill ved Jerup Strand tors. 6/6 kl. 18. Bivuakkerne/P-pladsen. Hyggeaften ved stranden, Vi kommer med grillen, medbring selv mad- og drikkevarer. Efter vi har spist går vi en tur langs stranden, og ser hvad der byder sig. Herefter kaffe og kage som Frederikshavngruppen står for. Mødeleder: Carsten Sørensen (tlf. 23 65 64 39).

Gråmejserne

Disse ture afholdes på hverdage og henvender sig især til seniorer. Alle er dog velkomne. De fleste ture varer 4-5 timer. Hvis du vil vide mere om turene eller foreslå nye ture, kan du kontakte: Poul Erik Sperling (tlf. 20 28 44 05), Tscherning Clausen (tlf. 98 31 73 54) og Svend Erik Mikkelsen (tlf. 61 60 73 61).

Mailliste for Gråmejsler.

For ture med kort varsel, udsendes der en mail 1-2 dage før. Det kan være i forbindelse med sjældne gæster eller en endnu ikke fastlagt tur. Hvis du vil kontaktes via maillisten kan du skrive en mail til: pes@vildtfarmnord.dk mærket "Gråmejselisten".

Rebild Bakker og Gravlev Sø tors. 13/6 kl. 9. P-pladsen på Rebildvej (hulvejen) ca. 400 m øst for Kousbækken og stien til Ravnkilde. Vi går ad stien til Ravnkilde og videre, indtil vi kan overskue Gravlev Sø. Mulighed for skovfugle, rørhøg og måske nattergal. Turledere: Poul Erik Sperling og Tscherning Clausen.

Studiekreds i feltornitologi 2013

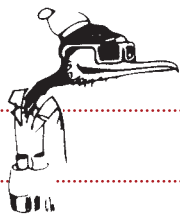
Alle medlemmer inviteres til at deltage i en studiekreds med feltornitologi. Studiekredsen henvender sig primært til fuglekiggere med en vis erfaring og lyst til at lære mere om fuglenes kendetegn i felten. Fokus vil være på de mere vanskellige eller sjældne arter. I løbet af året vil vi tage på ekskursioner i hele regionen, og der er også mulighed for at lave foredrag. For at få mest udbytte af studiekredsen, vil vi alliere os med erfarne ornitologer til ekskursioner og foredrag. Program for de næste tre måneder:

Søndag 26/5: Gerå kl. 11. Vadefugle 1. P-pladsen for enden af Strandgårdsvej. Turleder: Hans Christophersen.

Søndag 4/8: Randers Fjord kl. Vadefugle 2. Turleder: Lars Tom Petersen.

Søndag 15/9: Nordmandshage. Fugletræk evt. med ringmærkning. Turleder: Simon Christiansen.

Se dofnord.dk for nærmere oplysninger eller kontakt Anders Horsten (tlf. 51 94 21 09/anders_horsten@hotmail.com) eller Esben Sloth Andersen (esa@business.aau.dk), hvis du vil deltage i studiekredsen.

DOF Østjylland

Kontakt:

Kim Skelmose . Skovsbjergvej 18, Gl. Rye . 8680 Ry
Tlf. 2773 40 70 . gestalt@ofir.dk

Følg med i listen over ture og møder på www.dofoj.dk. Der tilføjes løbende nye arrangementer, ligesom der kan være ændringer til nedenstående.

Lokalbladet "Sørvænen"

E-mail: soravnen@dofoj.dk

Bladet udsendes til alle kernemedlemmer en gang årligt.

TURE

Store Dag fre. 17/5 kl. 7-10. Molslaboratoriet, Strandkærvej 6, Ebeltoft. Vi kigger efter rødrygget tornskade, gulbug, grå og broget fluesnapper, mens vi håber på en sjældenhed eller to. Hvis vejret ser godt ud, drager vi omkring kl. 10 til Dragsmur for kigge på rovfugletræk. Arrangør: Naturhistorisk Museum, Molslaboratoriet. Turleder: Morten DD Hansen (tlf. 61 55 51 47).

Mossø og de midtjyske søer kl. 9. Fælleskørsel til fuglerige steder ved søerne. Stederne varierer alt efter vejr og sæson. Vi anbefaler samkørsel fra Ry, for at begrænse antallet af biler, så tag også 20 kr. med til chaufføren.

Søn. 2/6 Turleder: Rita og Alan Hazell (tlf. 29 41 70 90)

Søn. 7/7 Turleder: Claus Ole Madsen. (tlf. 23 48 02 04)

Søn. 4/8 Turleder: Leif Nørgaard Schmidt (tlf. 29 70 20 68)

RESERVATERNE

Nationalparkdag ved Stubbe Sø lør. 25/5 kl. 8. P-plads på Møllebækvej 500 m NV for Gravlev By. Vi går på Naturstien fra Gravlev og gennem plantagen til fuglereservatet ved Stubbe Sø, hvor vi vil fortælle om naturplejen. Vi fortsætter ned over engen til søen. Undervejs lytter vi til de mange sangfugle. Vi går tilbage til P-pladsen ad naturstien. Turen er på 5 km. Vi indtager frokost ved picnicbordene i reservatet. Turleder: Joy Klein (tlf. 23 25 85 95).

Fuglesang og insekter ved Stubbe Sø søn. 2/6 kl. 10-13. P-plads på Møllebækvej, 500 m NV for Gravlev By. Vi går en tur ved Stubbe Sø og lytter til de mange sangfugle, f.eks. broget fluesnapper og hedelærke. Der bliver også tid til at se nogle af områdets mange insekter, og floraen er heller ikke kedelig. Turleder: Naturvejleder Allan Gudio Nielsen.

Tour de Mols søn. 2/6 kl. 11-14.

Molslaboratoriet, Strandkærvej 6. Der er ingen grænser for, hvilke sjældne insekter man kan se omkring Molslaboratoriet. Vi går en tur og satser på humlebisværmere, humlerovbiller og de andre farvestrålende insekter. Er vejret dårligt, må vi 'nøjes' med majblomst og majgøgeurt samt fuglene. Arrangør: Naturhistorisk Museum, Molslaboratoriet. Turleder: Morten DD Hansen (tlf. 61 55 51 47).

FUGLEPIGERNE

Læs mere om turene og find link til mødestederne på www.fuglepiger.wordpress.com

Nattergaletur i Kasted Mose ons. 15/5 kl. 19-21.30. Vandværket i Kasted, Kasted Byvej 28. 8200 Århus N. Fra vandværket går vi en tur rundt i mosen (2-3 km). Målet er at høre nattergalen synge, men vi får sikkert også mulighed for at træne andre fuglestemmer som f.eks. løvsanger, gransanger, grønirisk og bogfinke. På turlederens artsliste fra sidste år optræder bl.a. også gul vipstjert og stenpikker. Der vil blive tid til at nyde evt. medbragt kaffe/te. Turleder: Lotte Skjærbæk (tlf. 25 77 52 32)

Filsø lør. 15/6 kl. 10-16. P-pladsen ved avlsgården Filsø, Kærgårdsvej 12. I løbet af 2012 er Danmarks 6. største sø genskabt efter udtørringen i 1950. Store naturværdier gik tabt, og i 1990 anlagdes en stor svinefarm i området. Med hjælp fra Aage V. Jensens Naturfond blev avlsgården købt, svinefarmen ryddet, diger fjernet og pumpestationer stoppet. I dag er der 915 ha ny lavvandet sø med kunstigt anlagte øer. Samkørsel: kontakt Lotte Skjærbæk (tlf. 25 77 52 32/lotte.skjaerbaek@gmail.com) og oplys by/bydel, samt ønske om kørelejlighed eller plads i bil. Afgang fra Århus kl. 8. Turleder: Pia Morsing.

Skægmejsens redeproduktion er bemærkelsesværdig. Fuglen kan nå at opfostre 3-4 kuld unger om året, og ungerne fra det første kuld kan allerede yngle igen året efter. Her er det to unger.
Foto: Henrik F. Nielsen

DOF Sydøstjylland

Kontakt:

Hans Pinstrup

Dalagervej 95 . 8700 Horsens . Tlf. 75 64 2773

www.dof-sydostjylland.dk

E-mail til lokalafdelingen sendes via hjemmesiden

TURE

Rands Fjord lør. 8/6 kl. 5. Egeskov Kirke. En tur hvor vi vil se på ynglefuglene ved Rands. Ingen tilmelding. Turleder: Kurt Hansen (tlf. 75 9570 20).

Horsens Nørrestrand søn. 16/6 kl. 9. For enden af Rønnevej. Ingen tilmelding. Turleder: Hans Pinstrup (tlf. 75 64 2773).

Frederikshåb Plantage fre. 21/6 kl. 21.30. P-plads på Vestre Rullebane, sidevej til Egtved/Billund landevejen. Når mørket falder på, håber vi at få plantagens mystiske beboer, natravnen, at høre. Turen afsluttes omkring midnat. I tilfælde af regn og kraftig blæst aflyses turen. Kontakt turlederne: Sten Nielsen (tlf. 25 53 23 57) og Allan Bech (tlf. 30 66 39 15).

Nørrestrand lør. 10/8 kl. 9. For enden af Rønnevej i Horsens. Rørhøgene har sikkert fået unger på vingerne. Desuden mulighed for grågåås, fiskeørn mm. Ingen tilmelding. Turleder: Hans Pinstrup (tlf. 75 64 2773).

Vorsø søn. 1/9 kl. 9.30. Stranden i Brigsted. Tag med til det lukkede reservat i Horsens fjord, hvor Jens Gregersen vil fortælle om øens naturhistorie og fugleliv. Vi kan se vadefugle, f.eks. storspove, strandskade, hjejle og islandsk ryle. Muligvis fiskeørn. Måske har de lokale havørne også flyvefærdige unger. Vi skal gå de 700 m til øen, så husk fornuftig påklædning, evt. vaders. Max 20 deltagere. Pris: 75 kr. Tilmelding til Ronni Røjgaard (tlf. 27 14 91 99/ronni.roejgaard@gmail.com).

Den rødryggede tornskade lever i det meste af Europa. I Danmark er den især udbredt i de østlige egne. Her er det en han med tydelig rød ryg. Foto: Ulrik Bruun

DOF Vestjylland

Kontakt: Formand

Lars Holm Hansen . Sandbækvej 26 . 6971 Spjald . Tlf. 97384424
mail: formand@dofvestjylland.dk

Ture Henrik Rähr . Østparken 35, Ejning . 7830 Vinderup
Tlf. 41360415 . mail: turo@dofvestjylland.dk

Seniorture Peder J. Pedersen . Mejdalvej 14 . 7500 Holstebro
Tlf. 97468481 / 23678875 . mail: seniorture@dofvestjylland.dk

Se nyheder og flere ture på www.dofvestjylland.dk

TURE

Bustur til Filsø lør. 25/5 kl. 6-14. Markedspladsen, Møllegade, Herning kl. 6 eller p-pladsen ved Lidl, Vardevej 87, Skjern kl. 6.45. Det naturgenoprettede område Filsø bliver en lokalitet i verdensklasse. Området er under etablering, og det er spændende at følge dyrelivets indvandring. Foreningen giver en bøsse og en lille skarp, men husk forplejning til en lang dag. Tilmelding til webmaster@dofvestjylland.dk senest 20/5. Oplys antal deltagere og opsamlingssted). Pris: 100 kr. Turleder: John Toft Kristensen (tlf. 30 22 04 18) og Jens Rye Larsen.

Åben Ådal i Skjern Enge. Fugletårnet ved Hestholm Sø. Turledere: Børge Vistisen (tlf. 30 82 17 19), Tage Madsen, Marianne Linemann, Gert Hansen og Søren Jessen. Arrangeres i samarbejde med Naturstyrelsen.

Søn. 26/5 kl. 13-16. Efter en morgentur i Albæk Mose på Fuglenes Dag fortsætter vi med aktiviteter for børn og voksne med udgangspunkt fra naturcentret. Teleskoperne er stillet op ved fugletårnet og det vrimler med yngle- og trækfugle.

Søn. 16/6 kl. 13-16. Sommeren er kommet og dermed mange fuglefamilier. De voksne klyder, lappedykkere, hættemåger og blishøns har travlt med at skaffe mad til ungerne og lære dem at klare sig.

Tirs. 16/7 kl. 10-12. Juli er en stille fuglemåned, og så alligevel. Vi kan se skestorke med unger, havørne på jagt efter mad og trækende vadefugle.

Søn. 11/8 kl. 13-16. Ved Vesterenge og Hestholmsøen ses ofte havørn, rørhøg, fiskeørn og vandrefalk. Masser af lappedykkere og ænder opholder sig på vandfladerne. Måske skestorke på vej til Afrika.

Harrild Hede og Kvindbæk tirs. 28/5 kl. 19-21. Harrild Hede Naturcenter, Fasterholtvej 36, Brande. En gåtur langs Kvindbæk, hvor vi kigger efter rødrygget tornskade, sortstrubet bynkefugl og stor tornskade. Vi kan også se sjældne orkideer og svampe. Arrangeres i samarbejde med Naturstyrelsen. Turleder: Niels Peter Brøgger og John Toft Kristensen (tlf. 30 22 04 18).

Natravne i Nørlund Plantage tors. 6/6 kl. 21-24. Naturcenter Harrild Hede, FASTERHOLTVEJ 36, Brande. Vi mødes ved naturcenteret og kører nordpå til den nordlige del af Nørlund Plantage. Her kan vi forhåbentligt se og høre natravne. Der er også chance for at se kronvildt og skovsnepper og lytte til fuglenes aftenkor. Arrangeres i samarbejde med Naturstyrelsen Midtjylland og Ikast-Brande kommune. Turleder: Torben Bøgeskov og John Toft Kristensen (tlf. 30 22 04 18).

Klosterlund Kildemarked søn. 9/6

kl. 10-17. Klosterlund Museum, Kragelundvej 6A, Engesvang. Vi fortæller om fuglene ved Bølling sø og engene omkring museet. På markedet er der underholdning, musik, demonstrationer af gamle håndværk, husflid og arbejds traditioner, kunsthåndværk, tekstiler, uld, husflid og lokalhistorie. Der tilberedes lammekød på grillen, og der kan købes is og drikkevarer. Arrangeres i samarbejde med Museum Midtjylland. Turleder: John Toft Kristensen (tlf. 30 22 04 18).

Aftenlyt ved Vest Stadil Fjord og Hoverdal Plantage tors. 18/6 kl. 19.30-23.30. Jens Bjerg Thomsens jagthytte ved Vest Stadil Fjord. Vi lytter til rørskovens sangere; vandrikse, rørdrum og måske blåhals. Ved Tim Enge er der mulighed for sort sol. I plantagen er der aftensang af rødhals og sangdrossel med afslutning af natravns snurren. Turleder: Sven Erik Petersen (tlf. 51 72 46 24).

Gråspurvvene

Specielt for
SENIORER

Bølling Sø tors. 6/6 kl. 9-13. P-pladsen ved nordenden af søen. Vi vil køre rundt til forskellige steder ved søen og opleve fuglelivet en sådan juni formiddag. Vi ser hvad der ligger på søen, og håber at se de ynglende sangsvaner, grågæs, knopsvaner samt flere arter af ænder. Mulighed for hvepsevåge og lærkefalk. Turleder: Leif Novrup (tlf. 97 44 83 01 / 23 31 56 01).

Fugletur til natravns rige tors. 13/6 kl. 21-23. Sevel Kirke. Der køres først til Stubbergård Sø, hvor der ses efter rødrygget tornskade mm. Senere køres til Stubberkloster Plantage, hvor der gerne skulle sidde én eller flere snurrende natravne. En flot oplevelse i et naturskønt område. Turleder: Peder J. Pedersen (tlf. 97 46 84 81 / 23 67 88 75).

Ekskursion til Agger Tange tirs. 6/8 kl. 9-13. P-pladsen ved færgelejet på Agger Tanges sydspids. Højtid for rastende vadefugle i lagunerne. Endvidere terner, ænder, rovfugle. Vi kigger også ud på den lange havmole, hvor der er mulighed for alkefugle, suler og kjo-ver. Syd fra kommende deltagere kan benytte færgen, som afgår hver hele klokkeslet fra Thyborøn-siden. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22 82 11 75).

DOF Nordvestjylland

Kontakt:

Søren M. Krag. Hesselbjergvej 29 . 7900 Nykøbing Mors
Tlf. 97 75 16 56 / 40 29 29 83 . E-mail: jsmk@thisted.dk

Redaktør af Hjejen

Thorkil Brandt . Tindbæk Byvej 30 . 8830 Tjele . Tlf. 87 50 80 40
E-mail: thorkilbrandt@gmail.com

Se mere på hjemmesiden: www.dof-nordvestjylland.dk/

TURE

Mønsted Kalkgruber søn. 19/5 kl. 5. P-pladsen ved Mønsted Kalkgruber, Kalkværksvej 8. Morgenkoncert med skovens fuglekor i den varierede natur, hvor vi ser og lytter til de mange forskellige fugle. Turlederne fortæller om fuglene, og hvordan man kan kende deres stemmer. Arrangeres i samarbejde med Mønsted Kalkgruber. Turledere: Verner Hansen (tlf. 24 21 99 79) og Ole Lilleør.

Cykeltur langs Nørreåen søn. 2/6 kl. 19-21.30. P-pladsen ved købmanden, Hovedgaden 24, Vejrumbro. Vi cykler langs den gamle jernbane til Tapdrup, hvor vi går en tur på engene langs en natursti, der fører til Nørreåen. Vi plejer at se og høre bynkefugl, græshoppesanger og nattergal. Mulighed for en del sangere og måske en overraskelse. Turleder: Lars Mogensen (tlf. 86 65 36 14/31 95 18 05).

Natravne i Kompedal Plantage søn. 16/6 kl. 22-24. P-pladsen ved Mosedal i plantagen, Urhanevej. Fra Knudstrup drejes mod Sangild. Hvor Sangildvej drejer skarpt mod højre, fortsættes lige ud ad grusvejen. Vi går en aftentur langs Mosedal til Kompedal, hvor der er gode chancer for at høre og se den fascinerende og gådefulde natrav. Sangen er en særpræget snurrende lyd. Vi kan også opleve skovsneppen. Turleder: Ole Lilleør (tlf. 20 78 95 87).

Natravnetur ved Tvorup Hul fre. 21/6 kl. 22-24. P-pladsen ved Tvorup Hul, Tvorupvej, Thisted. Aftenvandring i Tvorup Plantage, hvor vi håber på stille og lunt vejr (husk myggespray). Vi fortæller om den særprægede natrav med den flaksende fugt og snurrende stemme, samt om hvad, der gør Tvorup Plantage til en god biotop. Turleder: Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27).

Dragstrup Vig på Mors lør. 6/7 kl. 8. Dragstrup Kirke, Helligkildevej 1, Dragstrup, Erslev. Fra A26 ved Øster Jølby drejes ad Vestvildsundvej. Efter 200 m drejes til højre ad Kr. Koldsvej. Kør 2 km og drej til venstre i Dragstrup ad Dragstrupvej. Efter 200 m drejes til højre ad Helligkildevej. Kirken ligger 100 m fremme. Vi går en rundtur på 5 km. Området byder på skov, strand og eng, så vi håber på gode fugleoplevelser. Turledere: Kaj og Gitte Jensen (tlf. 23 28 19 42).

Hvis du vil vide mere om turene, foreslå nye ture eller have kørelighed, så kontakt turlederen eller en af kontaktpersonerne: Anni Ooppelstrup (tlf. 97 53 89 00/28 93 10 72), Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27) og Karsten Hansen (tlf. 86 65 90 31/40 47 89 24).

Fuglestemmer i Sdr. Resen Naturpark ons. 15/5 kl. 7-11. P-pladsen ved Sdr. Resen Naturpark, 4-500 m vest for Sdr. Resen Kirke, Baunevej 28, Karup. Området naturparken blev skabt i tiden, da man gravede efter brunkul. Efter 1960 blev det tilplantet og fremstår nu med slugter, sandbjerge, søer, skove og enge. Vi går en tur på stierne i området og lytter til fuglenes sang. Vi giver huskeregler til, hvordan man lærer fuglesangenes særpræg. Turleder: Anni Ooppelstrup (tlf. 28 93 10 72).

Hjermind Skov og Kjællinghøl ons. 19/6 kl. 8-12. Den store p-plads syd for Ulstrupvej (525) ved Hjermind Skov. Vi går en tur på 5-6 km, først i Hjermind Skov, en varieret skov i kuperet område på Gudenådalens nordlige afgrænsning, derefter i det åbne landskab til Gudenåen, et område med historiske værdier. Vi ser efter småfugle og rovfugle. Ynglesæsonen er godt i gang. Turleder: Karsten Hansen (tlf. 40 47 89 24).

Finderup Øvelsестerræn ons. 3/7 kl. 8-11. P-pladsen (200m ind ad Krogsgårdevej) ved Holstebrovej 183 A og B. Selvom øvelsестerrænet bliver brugt af mange militærkøretøjer, så har det i mange år været fritaget for gødning og sprøjtegifte. Derfor er det en spændende biotop med blomster og fugle. Der er en god bestand af bynkefugle og rødrygget tornskade. Hvis solen skinner, kan vi se og høre hedelærke. Turleder: Anni Ooppelstrup (tlf. 28 93 10 72).

Agger Tange ons. 14/8 kl. 8-12. P-pladsen ved færgelejet, Agger Tange. I august kan Agger Tange være et mylder af vadefugle, især ved lavvandet. Der er også chance for suler og kjover langs kysten og måske havørn, vandrefalk og dværgfalk. De sidste par år har der været skestørke på tungen. Turleder: Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27).

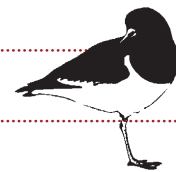
Har du lyst til at lede fuglekurer i din lokalafdeling?

DOF søger engagerede og fuglekyndige ledere på fuglekurer med start i 2014. De kommende kursusledere vil i eftersommeren 2013 komme på et seminar, hvor de får alle de midler, de har brug for til at lede et forårskursus og et efterårskursus i lokalafdelingen. Er det lige netop dig vi søger? Du kan læse meget mere om seminaret og de kommende DOF Fuglekurer på www.dof.dk/fuglekurer. Der er deadline for ansøgninger til seminaret den 1. juli. Send din ansøgning til din lokalafdeling.

Foto: Tine Stampe

DOF Sydvestjylland

Kontakt:

Jens Rye Larsen . Idrætsvænget 11 . 6855 Outrup . Tlf. 61 77 19 47
E-mail: jensryelarsen@gmail.com

Se også www.dofsydvest.dk

TURE

Aftentur til Sneum Digesø kl. 18.30. Datoen er endnu ikke fastsat, men turen afholdes på en hverdag midt i maj. P-pladsen ved Sneum Digesø. Chance for rigtig mange forskellige fuglearter, somme tider også en sjældenhed. Turen er særligt for begyndere og mindre øvede fuglekiggere. Tilmelding til en af turlederne pr. mail, sms eller tlf.: Kim Mogensen (tlf. 40 59 22 44/kim.mogensen@mvb.net) og Michael Gammelholm Jensen (tlf. 21 20 77 73/miga@esenet.dk).

Gamst Sø og Solkjær Enge lør. 25/5 kl. 8 på p-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, Esbjerg. Hjørnet af p-pladsen længst fra biblioteket eller kl. 8.40 ved motorvejsafkørsel 68 ved Vejen. Turen går til to genoprettede vådområder; Gamst Sø nær Vejen og Solkjær Enge ved Lillebælt. Svømmefuglenes dominerer begge steder, men vi kan forvente lidt af hvert. Solkjær Enge benyttes som fourageringsområde for havørneparret i Stenderupskovene. Tilmelding til en af turlederne pr. mail, sms eller tlf. senest 23/5: Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/soren-p@esenet.dk) og Kim Mogensen (tlf. 40 59 22 44/kim.mogensen@mvb.net).

Aftentur til Ribeområdet tirs. 4/6 kl. 19. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, Esbjerg (hjørnet af p-pladsen længst fra biblioteket). Eller p-pladsen foran Ribes Vikinger. Vi besøger nogle spændende lokaliteter i Ribeområdet og ser, hvad de har at byde på. Tilmelding til en af turlederne pr. mail, sms eller tlf. senest 2/6: Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/soren-p@esenet.dk) og Aage Matthiesen (tlf. 40 46 33 80/aagematt@mail.tele.dk).

Filsø og natravne tirs. 11/6 kl. 19 på p-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, Esbjerg (hjørnet af p-pladsen længst fra biblioteket) eller kl. 19.45 på Kløvbakken. Vi kigger på, hvilke ynglefugle den nye sø har tiltrukket, og lytter til, hvilke hemmeligheder fuglesangen afslører i pilekrat og rørskov. Vi slutter af med at lytte og kigge efter natravne i en af klitplantagerne. Tilmelding til en af turlederne pr. mail, sms eller tlf. senest 9/6: Sven Bødker (tlf. 40 62 13 70/laerkecb@gmail.com) og Kim Mogensen (tlf. 40 59 22 44/kim.mogensen@mvb.net).

DOF Sønderjylland

Kontakt:

Formand

Gert Fahlberg, Sottrupskov 10, 6400 Sønderborg. Tlf: 74 46 83 21
E-mail: gert.fahlberg@bbsyd.dk

Ture Karl Schlichter, Nørremark 36, 6230 Rødekro. Tlf: 74 66 13 96
E-mail: karl.schlichter@privat.dk

Panurus Gabor Graehn, Nyvang 10, 6400 Sønderborg.
E-mail: gaborgraehn@gmail.com

Se også nyheder og ture på www.dof-sj.dk samt i Panurus

TURE

Kær Vestermark ons. 15/5 kl. 19-21. P-plads i sydenden af det militære område. De fleste forårsfugle skulle nu være dukket op. Vores bedste sted for nattergale. Turleder: Anker Hansen (tlf. 22 66 02 15).

Nørresøen vest for Tønder lør. 18/5 kl. 9-12. Læg an p-plads, Møllehusvej. Vi kigger på vadefugle og ternere og ser om brushanerne stadig har diskotek ved søen. Turleder: Inger Sønnichsen (tlf. 23 62 99 34).

Gå til Fugl: Halk Nor tirs. 21/5 kl. 16-18. P-pladsen ved kirken i Halk. Vi kører samlet til et sted hvor vi kan parkere og går derfra til den indre del af Halk Nor. Vi øver os i at bestemme alt hvad vi ser og hører. Vi forventer småfugle, andefugle og vadefugle. Havørn og andre rovfugle fouragerer ofte i området. Turledere: Helle Regitze Boesen (tlf. 40 78 16 20) og Aleks Lund (tlf. 23 90 07 14).

Pøls Rev på Sydals ons. 22/5 kl. 19-21. P-plads ved Pøls Rev. Kør gennem Neder-Lysabild og drej til højre ved Felsgaard. Vi ser på stedets sangere og andre småfugle. Turleder: Svend Ove Jensen (tlf. 74 43 40 33).

Adsbøl Dam lør. 25/5 kl. 7-10. 123-tanken ved jernbaneoverskæringen. Morgentur i et lille skov og vådområde. Turleder: Orla Jessen (tlf. 74 44 20 72).

Tinglev Mose ons. 29/5 kl. 8-11. Ved Søhuset med tilkørsel fra Visgårdvej. Følg skiltningen fra Bajstrup eller Bjerndrup. Vi ser på de fugle, der er i mosen på dette tidspunkt. Mulighed for nattergal, græshoppesanger og mange andre sangere. Husk vandtæt fodtøj. Turleder: Egon Iversen (tlf. 74 41 57 19).

Margrethe Sø, Gråsten ons. 29/5 kl. 19-21. P-pladsen ved skovkanten. Indkørsel fra Felstedvej 2-3 km fra slottet i Gråsten. En fredfyldt lokalitet med et hav af orkideer. Vi har før set op til 30 fuglearter. Turleder: Anker Hansen (tlf. 22 66 02 15).

TO THE END OF THE TRAIL AND BEYOND

Oplev dobbelt så meget med den samme mængde brændstof. Tilbered mere mad! Eller medbring mindre gas, for at lette vægten du bærer. Vores nye Eta Power er en alt-i-en brænder, der bringer konkurrenterne i forlegenhed med en effektivitets rate, der er nærmest det dobbelte sammenlignet med traditionelle brændere. Fremragende for miljøet, og endnu bedre for dig. www.primus.se/eta

A PART OF PEOPLE'S
ADVENTURES SINCE 1892

RESERVATERNE

For fugl musik ons. 22/5 kl. 19.30-21.30. P-plads for enden af Brændevej på sydsiden af Sølsted Mose. I maj eksploderer foråret og fuglene holder den årlige sangdyst. Vi lytter til sangfuglene; tornsanger, gøg, nattergal, drosler, pibere og mejser. Måske en overraskelse som græshoppesanger. Der bliver også lejlighed til at høre om LIFE-projektet. Turleder: Martin Iversen.

De Vilde Blomsters Dag i Sølsted Mose søn. 16/6 kl. 9-12.

P-pladsen for enden af Brændevej på sydsiden af Sølsted Mose. Forsommeren er på sit højeste og mange blomster står i fuldt flor. Vi vil møde mange smukke og karakteristiske planter, bl.a. porse, troldurt, kongebregne, gøgeurt og spagnummosser. Mon ikke også nattergalen eller andre mosefugle er på programmet. Der bliver også lejlighed til at høre om LIFE-projektet. Turleder: Mette Due og Klaus Fries.

Natravnetur på Rømø lør. 8/6 kl. 2-6. P-pladsen ved Rømø Kirke, Havnebyvej. Natravnetur i Kirkeby Plantage på Rømø. Turleder: Inger Sønnichsen (tlf. 23 62 99 34).

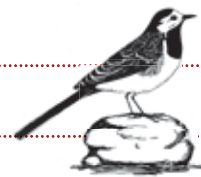
Gråsten Slotspark lør. 8/6 kl. 7-10. P-pladsen ved Felstedvej. Vi ser på fuglene i parken, nyder deres sang og håber på godt vejr. Turleder: Svend Ove Jensen (tlf. 74 43 40 33).

Margrethesøen, Gråsten ons. 7/8 kl. 9-11.30. P-pladsen ved skovkanten nær Margrethe-Søen. Indkørsel fra Felstedvej. Vi kigger på skovens og søens fugleliv. Turleder: Anker Hansen (tlf. 22 66 02 15). Ring evt. om samkørsel.

Trillen tirs. 13/8 kl. 19-21. P-pladsen lige før Høruphav, Sønder Landevej, Hørup. Vi kigger efter vadefugle, ænder, gæs med mere. Skægmejsen er hørt tidligere år, men er måske forsvundet pga. af strenge vintre. Turleder: Kaj Abildgaard (tlf. 74 42 50 05).

Kærsangeren minder om den mere almindelige rørsanger. Dens sang er meget varieret og består bl.a. af en masse imitationer. Formålet med at efterligne lyde er muligvis at beskytte territoriet.

Foto: John Larsen

DOF Fyn

Kontakt:

Formand

Henrik Kalckar Hansen . Norddalen 27 . 5260 Odense S
Tlf. 30 70 90 38 . E-mail: kalckar@webspeed.dk

Eskursionsudvalg

Michael Mosebo Jensen . Gammel Højmevej 104 . 5250 Odensen SV.
Tlf. 26 82 07 29 . E-mail: mmj@doffyn.dk

TURE

Nattergaleture ved Sollerup tirs. 21/5 eller tors. 23/5 kl. 19-22. Sollerup. Sidste år var nattergalene ved Sollerup så populære, at vi har besluttet at dublere begivenheden. Ring til turleder Niels Bomholt (tlf. 62 24 19 59) og meddel, hvilken af dagene, I kunne tænke jer at lytte til de liflige toner. Vi håber på at slutte af med snorkelyde fra skovsnepperne.

Æbelø søn. 9/6. Foruden den storslåede natur og den underfulde trasken gennem vandet, kan denne ø prale med hele 3 par piroler, huldue, rødrygget tornskade og havørn. Tilmelding til turleder Jens Bækkelund (tlf. 23 92 60 95).

RESERVATERNE

Tryggelev Nor søn. 2/6 kl. 13-15. P-pladsen ved Tryggelev Nor. Måske den smukkeste årstid i fuglereservatet. De sidste ynglefugle er på plads, de først ankomne har allerede unger. Fugleværnsfondens frivillige arbejdsgruppe fortæller om den naturpleje, der udføres i reservatet.

Åbent Hus i Gulstav Mose søn. 2/6 kl. 10-12. Fugletårnet ved Gulstav Mose. Fra p-pladsen følges stien til Gulstav Vesterskov. Fugleværnsfondens lokale arbejdsgruppe står klar i fugletårnet ved Gulstav Mose med kikkerters og teleskoper. Rørdrummen har travlt med at fodre sine unger. Måske karmindompappen er vendt tilbage til mosen og byder folk velkomne med et højt 'pleased to meet you'.

Åbent Hus i Gulstav Mose søn. 4/8 kl. 10-12. Fugletårnet ved Gulstav Mose. Fra p-pladsen følges stien til Gulstav Vesterskov. Før det helt store returtræk koger mosen af liv. Måske er der også en sjældenhed. Fugleværnsfondens arbejdsgruppe står klar med teleskoper og kikkerters, så kom og kig, lyt og spørg. Kl. 13 fortsætter vi med en tur i Tryggelev Nor.

Vadefugle ved Tryggelev Nor søn. 4/8 kl. 13-15. P-pladsen ved Tryggelev Nor. Vadefugletrækket er allerede i gang. Både svaler og terner har også vendt næbbet mod syd. Arbejdsgruppen medbringer teleskoper, så alle kan få et nærmere kig på de mange fugle, som opholder sig i noret på denne tid.

Storstrøm

DOF Storstrøm

Kontakt:

Michael Thelander . Løjtoftevej 175 . 4900 Nakskov . Tlf. 54 92 83 46
E-mail: m.thelander@post.tele.dk

Se mere på hjemmesiden: www.dof-storstroem.dk

TURE

Fuglestemture i Haslev hver torsdag i maj kl. 19-21. P-pladsen mellem kirken og biblioteket. Vi går via kirkegården med mange småfugle ud til Skoleengen med nye lam, vibeunger, ællinger og retur langs det levende hegn og p-pladsen.

Turleder: Leif Tureby (tlf. 56 31 60 95).

Datoer: 2/5, 9/5, 16/5, 23/5, 30/5.

Avnø ons. 12/6 kl. 19. Avnø Naturcenter, Flyvervej 40, Lundby. Vi skal kigge efter ynglefuglenes yngel og lytte efter frøer, ugler, græshoppesanger, vagtel, engryle og engsnarre i aftenskumringen. Turleder: Finn Jensen (tlf. 51 31 17 39).

Maribo Storskov lør. 22/6 kl. 9-15. P-pladsen ved pumpestationen, Hejrede Sø. Naturpark Maribosøerne rummer spændende naturtyper og stor artsrigdom af fugle, blomster, sommerfugle og insekter. Vi kigger på vandfugle ved Hejrede Sø, hvor havørn og rødhovedet and ofte ses. Vi traver igennem Storskov, hvor fuglesangen blander sig med sommerfuglenes flagren. Frokosten indtages ved den gamle pavillon på halvøen Skelsnæs. Herfra kan

RESERVATERNE

Fuglestemtaften ved Ravnstrup Sø man. 27/5 kl. 19-21. P-pladsen ved Ålehusvej (indkørslen til nr. 12). Fuglestemmer skal høres i naturen. Vi går ud til det fjerneste fugleskjul ved søens bred og tilbage igen, mens vi repeterer fuglestemmerne. Turleder: Henrik Weidling og naturvejleder Allan Gudio Nielsen.

Åbent Hus på Nyord Enge søn. 2/6 kl. 10-13. Fugletårnet på Nyord, ca. 1 km efter broen fra Møn til Nyord. Resultatet af forårets anstrengelser kan nu opleves på Nyord Enge. Arbejdsgruppen står parat med kikkerte og teleskoper og hjælper gerne med at artsbestemme nogle af de mange fugle, som i denne tid opholder sig på engene. Turleder: Fugleværnsfondens arbejdsgruppe ved Nyord

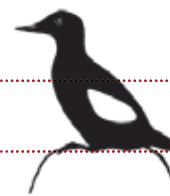
Nattergale og tanglopper ved Ravnstrup Sø ons. 5/6 og 12/6 kl. 10-12.30. P-pladsen ved Ålehusvej (indkørslen til nr. 12). Der er stadigvæk fuldt drøn på nattergalen og alle de andre sangfugle, som lever ved Ravnstrup Sø. Vi lytter dog ikke kun til fuglene på denne tur, men medbringer også fiskenet og florabøger. Turleder: Naturvejleder Allan Gudio Nielsen.

vi gå videre ud på Skelsnæs eller fortsætte mod barokhaven ved Søholt. Turledere: Benny Steinmejer og Hans Lind.

Ulvshale Nordstrand lør. 17/8 kl. 7-12. P-pladsen øst for Ulvshale Campingplads, Ulvshalevej 236, Stege. Vi forventer et bredt udvalg af vadefugle, ænder, flere terner, måger, svaler og småfugle. På tilbagevejen går vi langs Ulvshale Nordeng med rastende svømmeænder, fiskehejre, og hvis det er lavvande i søerne, desuden vadefugle. Turleder: Per Schiermacker-Hansen (tlf. 23 49 95 30).

Ølsemagle Revle og Gundsømagle Sø søn. 15/9. Se turbeskrivelsen på DOF Storstrøms hjemmeside. Tilmeldingsfrist 14/8. Kontakt Birte Ehlers (tlf. 21 46 64 56).

Vestsjælland LOKAL

DOF Vestsjælland

Kontakt:

Formand

Rolf Lehrmann . Egevangs Allé 18 . 4180 Sorø
Tlf. 57 83 58 89/30 45 70 35 . E-mail: rolf.lehrmann@gmail.com

Lokalbladet Bladsmutten

Redaktør Henrik Baark . E-mail: bladsmutten@mail.dk

TURE

Fuglestemture i Haslev kl. 19. P-pladsen mellem kirken og biblioteket. Vi går via kirkegården ud til fugletårnet i Skoleengen og retur til kirken. Der behøves ingen forkundskaber. Alle er velkomne. Turleder: Leif Tureby (tlf. 56 31 60 95).

Tors. 16/5, Tors. 23/5, Tors. 30/5

Rovfugleture ved Jyderup kl. 10. P-pladsen over for Bromølle Kro. Fra Bromølle Kro kører vi ud til Skarresø, Lille Åmose, Tissø og andre lokaliteter. Turleder: Gerth Nielsen. tlf. 24 98 34 66.

Søn. 2/6, Søn. 7/7, Søn. 4/8

Borreby Mose kl. 9. Borreby Gods ved laden. Turleder: Anders Jakobsen, tlf. 58 19 66 41.

Søn. 9/6: Vi starter med at gå rundt i parken og lytte til fuglestemmer. Derefter går vi til mosen og betragter de mange fugle med unger, f.eks. stor kobbersnepe, vibe, klyde, fiskehejre og grågås. Skægmejsen hører til blandt mosens ynglefugle, og rørhøgen ses afpatruljere mosen i sin søgen efter føde.

Søn. 11/8: Vi går rundt i området og ser på fuglene ved godset og den nærliggende mose og fjord. Vi lytter efter lappedykker, skægmejsje og vandrikse, som har store unger. Der er mulighed for iagttagelse af rørhøgen, der træner unger. Mange ænder, gæs og vadefugle.

Karmindompap på Røsnæs tirs. 11/6 kl. 19-21.30. P-pladsen ved Fyrskoven. Vi går en tur i skoven og på stranden. Fuglene synger både på engene og i skoven. Vi kan se og høre karmindompappen. Turleder: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62).

Ture ved Ravnstrup Fuglereservat: se DOF Storstrøm

Det er sjældent man ser græshoppesangeren, fordi den lever en skjult tilværelse og oftest er aktiv om natten. Derfor kender man den bedst på sangen, som består af en lang, enslydende, metallisk svirrende tone, der kan minde om græshoppe-lyde. Foto: Helge Sørensen

Fugle og kunst på Omø man. 8/7 kl. 9.45-19.

Stignæs Fægehavn. Vi sejler med færgen fra Stignæs kl. 10. Efter en time ankommer vi til Omø. Vi laver en fugletur til Omø midt i skolernes sommerferie, så tag endelig børnene med. Vi går ad den asfalterede vej forbi kirken og slutter midt på øen i det gamle landsbymiljø omkring gadekæret, hvor de idylliske gamle bindingsværksgårde ligger side om side. Vi studerer det unikke miljø, inden vi holder pause i Cafe Loen. Her spiser vi vores medbragte madpakke, og får kage og kaffe. Vi besøger keramikker Gerda Østergård, der laver den smukkeste kunst, bl.a. ugler. Vi går videre forbi skolen, hvor vi skal se Gerda Østergårds relief med fuglemotiver. Måske når vi at hilse på ornitolog og ringmærker Johannes Bang, der har en fuglestation på øen. Turen fortsætter ud til Fyret hvor vi kigger på fuglene langs stranden og på engene ved Omø Mose. Vi håber på stor præstekrave, grågås, gråstrubet lappedykker, fiskehejre, strandskade, havørn og fiskeørn. Vi sejler retur kl. 18 med forventet ankomst i Stignæs Fægehavn kl. 19. Tilmelding efter først-til-mølle-princippet. Pris: 250 kr. for voksne, 150 kr. for børn. Turledere: Henrik Baark og Kirsten Laursen (tlf. 57 82 02 30/61 30 20 52).

Ungdomslejr til Omø den 28.-29/9.

Er du over 10 år og interesseret i fugle? Så kom med når DOF-Vestsjælland afholder ungdomslejr på Omø i september. Der er afgang fra Stignæs Fægehavn lørdag morgen, og vi er retur søndag ved middagstid. I slutningen af september er der gode muligheder for at se mange rovfugle på træk, og i krattene på Omø kan der være mange rastende småfugle. Hvis vejret tillader det, vil vi prøve at arrangere ringmærkning søndag morgen. Vi overnatter i 4- eller 6-personers hytter. Pris pr. person bliver maks. 150 kroner. Der kommer mere information når vi kommer tættere på. Tilmelding til Mette Lauritzen (tlf. 28 94 53 70/mette@edderkoppe.net).

DOF Bornholm

Kontakt:

Formand

Carsten Andersen . Bagå 1. 3790 Hasle . Tlf. 56 96 22 40
bornholm@dof.dk

Lokalbladet "Gaddisjñ"

E-mail: lclemme@mail.dk
www.dof-bornholm.dk

TURE

Punktælling man. 13/5 kl. 16.30-21. Ll. Almegårdsvej ved Nærkampsbyen på Almegårds øvelseshavn. Opdatering af punkt-tællere og introduktion for andre fuglefolk. Henning Heldbjerg, der leder punktællingsprojektet i Danmark, vil opdatere os om punktællinger og andre optællingsformer. Efter en tur i felten, hvor vi ser på fugle og diskuterer punktællinger og andre optællingsteknikker i praksis, tager vi til Biblioteket i Rønne. Her vil Henning præsentere de sidste nye resultater samt vise nogle lokale fuglearters udvikling. Foreningen er vært ved sandwich og øl/vand. Tilmelding senest 9/5 til Jens Christensen (tlf. 61 33 04 25/jenschristensen50@gmail.com).

Pinsetur på Slotslyngen man. 20/5 kl. 7.30. P-plads på Finnedalsvej ved Finnedalshuset. Vi indleder turen med at byde på morgenbrød. Medbring kaffe/the. Vi går en tur på 5 km i det afvekslende område. Vi kan se fugle, der hører til på havet, klippekysten og heden samt i skoven. Fuglesangene er på sit højeste, og vi håber på alk, vandrefalk, baltisk sildemåge, huldue, skovsanger, broget fluesnapper, rødstjert, karmindompap, gransanger og løvsanger. Turen afsluttes inden frokost. Tilmelding senest 19/5 til turlederne: Karsten Rasmussen (loekkegade3@bbsyd.dk) og Carsten Andersen.

Natravne i Paradisbakkerne lør. den 8/6 kl. 21.30-00. Plantagevej, hvor Lindsvej udmunder. Parkering langs vejen. Turen er på 6 km. Lidt efter solnedgang (kl. 21.47) vil skovsneppernes knurren og pisten afløse de talrige sangdroslere. I den sidste skumring kan vi så være heldige at høre natravnen med sin magiske snurren. Majdalen passeres og vi går tilbage til udgangspunktet. Turledere: Thomas Christensen og Mogens Kofod (tlf. 21 75 50 02).

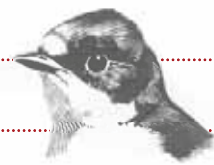
Nordskoven, Blykobbe Plantage, Sandflugten søn. 28/7 kl. 09.30. Hotel Skovly, Nyker Strandvej 40. Vi følger en af øens største vandløb, Blykobbeåen, ned til stranden. Turen fortsætter ad skovstien gennem Sandflugtsskoven mod Rønne, hvorefter vi går tilbage mod åen og følger dens løb tilbage til Skovly. Turledere: Birthe Egebjerg (tlf. 61 11 33 35) og Frank Pauch (tlf. 56 95 11 17).

I Danmark kan rødhovedet and ses i meget begrænset antal hele året. En del af fuglene menes at være undslupne fangenskabsfugle. Rødhovedet and foretrækker klarvandede søer og brakvandsområder, gerne med tæt bevoksning og dominans af kransnålalger. Foto: Albert Steen-Hansen

Fugle og Grill fre. 21/6 kl. 16.

Shelterpladsen i Vestermarie Plantage. Drej ved træskiltet på Ørningevej og køør 750 m ad grusvejen. Mens grillmesteren gør grillen klar, går vi en tur i området, hvor der er spor af gamle feldspatbrud, en galgebakke samt røser og skibssætninger fra bronzealderen. Vi passerer Ørninge Mose og tager turen op over Ørninge Bakke (147 m). Turen slutter ved at komme forbi Sergentmyr, før vi vender tilbage til shelterpladsen. Medbring mad, drikke og service. Turledere: Birthe og Jørn Egebjerg (tlf. 61 11 33 35).

DOF Nordsjælland

Kontakt:

Luise Ekberg, Ved Egedam 9, st. 57 · 3400 Hillerød · Tlf. 20 28 72 73
E-mail: luise.ekberg@dofnordsj.dk

TURE

Onsdagstur i Gribskov 15/5 kl. 8-12. Mårum Station. Naturvandring, hvor vi ser på årstidens fugle i skoven. Kontakt: Peter J. Petersen (tlf. 30 63 71 22).

Stenholt Indelukke, Gribskov lør. 25/5 kl. 7-12. Krydset Isterødvej/Hillerødvejen, på p-pladsen 100 m ad Hillerødvejen mod Fredensborg. Vi går i det måske fuglerigeste område i Gribskov og starter tidligt for at få det mest intense fuglekor med. Næsten alle trækfuglene er ankommet og vi fordyber os i fuglesangen. Store chancer for svaleklire, lille flagspætte og overraskelser. Kontakt: Per Ekberg (tlf. 30 53 92 45) og Luise Ekberg (tlf. 20 28 72 73).

BRUNTON

INDESTRUCTIBLE

PROOF

Solaris® 4 usb solar panel

Varebæst
Hårdtåler gummi overflade
Oplader Iphone, Ipad, kamera, GPS, Tablets,
bærbare og meget mere

RESYNC™ powerpack

Varebæst
Hårdtåler gummi overflade
Oplader Iphone, Ipad, kamera, GPS, Tablets,
bærbare og meget mere

LIGHTS
OUT
NOT A
CHANCE

Brudsikkert.

You Proof løftet: Uanset hvor, hvornår eller hvordan du benytter et Brunton produkt - går den i stykker, så reparerer vi eller bytter den. Behandl derfor dit Brunton produkt som var det umuligt at ødelægge. For hvad dig angår, så er den helt brudsikker.

BRUNTON EUROPE.COM
Finix Outdoor oplyser nærmeste forhandler på tlf. 8620 2075

Melby Overdrev lør. 1/6 kl. 20-00. Den store p-plads i det nordøstlige hjørne af overdrevet. Vi starter med en gåtur på overdrevet og slutter øst for p-pladsen med at se og lytte efter skovsneppe og natrav. Kontakt: Michael Trasborg (tlf. 22 41 89 30).

Strødam Engsø lør. 15/6 kl. 6-9. P-pladsen på hjørnet af Gadevangsvej og Fruebjergvej. Vi går en tur langs Pøleåstien og ser og lytter efter småfugle. Vi kan se bæverens værksted, og ved søen kigger vi efter gæs, ænder og lappedykkere. Måske kommer fiskeørnen forbi. Turen er velegnet til begyndere. Kontakt: Erik Mandrup Jacobsen (tlf. 40 40 06 18).

Søborg Sø fre. 21/6 kl. 20-00. Græsted Station. Vi går en tur i Engområdet Søborg Sø, hvor der er mulighed for at se forskellige engfugle og rovfugle og hvis vi er heldige kan der være engsnarre, græshoppesanger og skovhornugle. Kontakt: Jan Hjorth Christensen (tlf. 25 51 24 01).

Tematur om fiskeørn søn. 23/6 kl. 8-12. P-pladsen overfor Enghavehus på Helsingvej. Vi håber, fiskeørnene yngler i den rede, de byggede i 2011. Området er derfor afspærret fra 1/4 til 1/9. Luise Ekberg som er redekoordinator vil føre os ud til et observationssted uden for afspærringen, hvorfra man har frit udsyn til fiskeørnene. Her vil hun fortælle om historien bag fiskeørnereden og fiskeørnenes liv og færden. Ungerne er sandsynligvis så store, at vi kan se dem blive fodret på redet. Kontakt: Luise Ekberg (tlf. 20 28 72 73).

Selsø og Østskoven lør. 29/6 kl. 9-12. P-plads ved Selsø Kirke. Vi ser på ænder og gæs i Selsø og tager derefter til Østskoven, hvor vi kigger på småfugle og rovfugle. Kontakt: John Andersen (tlf. 40 55 20 34).

Tematur om rødrygget tornskade lør. 6/7 kl. 8-12.30. Kagerup Station. Vi går ind til Sandskredssøen og koncentrerer os om rødrygget tornskade, dens levevis og ynglebiotop. Turen er på 8 km i alt. Vi holder pause ved søen og spiser vores mad, mens vi observerer de rødryggede tornskader. Kontakt: Per Ekberg (tlf. 30 53 92 45) og Luise Ekberg (tlf. 20 28 72 73).

Onsdagstur til Gribskov 10/7 kl. 8-12. Kagerup Station. Vi går en tur og ser på årstidens fugle i skoven. Kontakt: Peter J. Petersen (tlf. 30 63 71 22).

Tematur om havørn søn. 21/7 kl. 9-12.

P-pladsen i Nejede Vesterskov, indkørsel ad Ravnsbjergvej, Alsønderup. Havørnen yngler nu på femte år i Nejede Vesterskov og har tidligere fået fem unger på vingerne. I 2012 fik de desværre ikke held med ynglen, men vi håber på succes i år. Jens Lykkebo, som er DOF's redekoordinator for parret, tager os med til Nejede Vesterskov og Alsønderup Engsø, hvor vi forhåbentlig kan se havørnene med udflyjende unger. Kontakt: Jens Lykkebo (tlf. 20 45 29 45).

Kyndby Vig og Sømer Skov lør. 27/7 kl. 9-12. P-plads ved Kyndbyværket. Efterårstrækket er startet for vadernes vedkommende, og vi kan se dem på strandeng, strand og rev. Herudover er der gæs og ænder. På engen er der mulighed for rødrygget tornskade. Vi går videre ind i skoven, hvor der er spætter og småfugle. Kontakt: John Andersen (tlf. 40 55 20 34).

Nivå Bugt lør. 10/8 kl. 9-12. Ved indgangen til Fugleværnsfondens reservat i Nivå, Strandvejen. Temaet er vadefugle i sommerdragt, terner samt det tidlige rovfugletræk. Kontakt: Karsten Winding (tlf. 49 14 50 89).

Onsdagstur til Gribskov 14/8 kl. 8-12. Kagerup Station. Vi går en tur og ser på årstidens fugle i skoven. Kontakt: Peter J. Petersen (tlf. 30 63 71 22).

Trækfugletur til Falsterbo 14-15/9. Fra lør. Kl. 6.30 til søn. kl. 17. P-pladsen ved stationen på Carlsbergvej, Hillerød. Vi tager til Falsterbo, som er et af de bedste træksteder tæt på os. Alt efter vejr og vind bevæger vi os mellem Nabben, Ljunggen, Kanalen, Knösen og Ängsnässet. Vi kan opleve de første tilbagetrækkende rovfugle, mange småfugle samt vadefugle og andefugle i eclip-sedragt. Transport: Vi samles i så få biler som muligt. Deltagerne deler selv kørselsudgifterne. Overnatning: Vi har lejet hele vandrehjemmet ved Falsterbokanalen, som er udgangspunktet for vores ture. Indkvartering i dobbeltværelser. Overnatningen er dækket af prisen. Forplejning: Deltagerne medbringer selv forplejning til morgen og frokost begge dage. Middag lørdag aften spiser vi på en restaurant med rimelige priser for egen regning. Max 18 deltagere. Pris 550 kr. pr. person, som indbetales på konto 3537 3537290803 senest 1/8. Tilmelding til luise.ekberg@dofnordsj.dk med navn, adresse, tlf., samt oplysning om bil og ekstra pladser. Kontakt: Luise Ekberg (tlf. 20 28 72 73) og Per Ekberg.

RESERVATERNE

Formiddagsfugleture ved Nivå tirs. 28/5 og 25/5 kl. 10.30-13.30. Nivå togstation. Vi følger årets gang ved Nivå og lytter til sang og kald fra de fugle, som lever i Nivås varierede natur. Turene er for alle, som ønsker at lære lidt mere om vores hjemlige fugle og det spændende dyre- og planteliv. Turleder: Naturvejleder Allan Gudio Nielsen (tlf. 20 89 09 09).

Sommeraften ved Nivå Bugt Strandenge ons. 24/7 kl. 19-21. Fugletårnet ved Nivå Bugt Strandenge. På denne tid af året ses rastende vadefugle, andefugle og terner meget fint fra fugletårnet. I skumringen er der mulighed for flagermus på insektjagt over rørskov. Medlemmer af Fugleværnsfondens arbejdsgruppe er til stede på Tangen med kikkerter og teleskoper og hjælper med artsbestemmelse.

Sommeraftener ved Nivå Bugt Strandenge ons. 24/7 og 14/8 kl. 19-21. Fugletårnet ved Nivå Bugt Strandenge. På denne tid af året ses rastende vadefugle, andefugle og terner meget fint fra fugletårnet. I skumringen er der mulighed for flagermus på insektjagt over rørskov. Medlemmer af Fugleværnsfondens arbejdsgruppe er til stede på Tangen med kikkerter og teleskoper og hjælper med artsbestemmelse. Turleder: Naturvejleder Allan Gudio Nielsen

DOF København

Vesterbrogade 140 . 1620 København V. kbh@dof.dk . www.dofkbh.dk

Fugleture for DOF Københavns medlemmer arrangeres af DOF Travel, Seniorudvalget, Køgegruppen og Roskildegruppen. DOF Travels rejser er annonceret andetsteds i bladet, mens de resterende ture er annonceret nedenfor. Alle ture kan ligeledes ses på vores hjemmeside, www.dofkbh.dk. Alle ture er gratis medmindre andet er angivet.

Betaling af turene

DOF Travel Københavnsafdelingen . Dansk Ornitologisk Forening
Vesterbrogade 140A, 1. sal . 1620 København V. . Giro 807 3333
E-mail: travel@dof.dk . www.doftravel.dk

Tirsdagsvagtens kontaktoplysninger

Træffetid: Hver tirsdag fra kl. 18.30-20.00 . Tlf. 33 28 38 00

For betaling af ture arrangeret af Grågæssene, Køgegruppen eller Roskildegruppen se særskilt afsnit.

SMÅTURE

Utterslev Mose søn. 19/5 kl. 9-12. Hjørnet af Åkandevej/Pilesvinget. Tur rundt om mosen. Med det rige udvalg af småfugle er der fokus på fuglestemmer. Desuden mosens vandfugle og evt. rovfugletræk. Turleder: Nikolaj Noel Christensen (tlf. 40 58 39 78).

Rungstedlund lør. 25/5 kl. 9-11. P-pladsen ved museet. Mange småfugle i parken, måske nattergal. Efter turen er der mulighed for at besøge Karen Blixen Museet. Turleder: Bent M. Jørgensen (tlf. 45 76 92 92).

Bognæs søn. 26/5 kl. 9-13. P-pladsen ved indgangen til halvøen. Mulighed for rovfugle måske havørn og småfugle i skoven. Ved kysten skarver, ænder samt vadefugle. Turleder: Hans Harrestrup Andersen (tlf. 46 41 22 25).

Krankesjön søn. 26/5 kl. 01. P-pladsen ved Sjælør Station. Tur i privatbiler. Ved søen vil vi opleve en natkoncert af nattergal, gøg, rørdrum, vandrikse, rør-, siv-, kær- og græshoppesanger, ud på morgenen med lidt held måske pirol. Kontakt turlederen for plads i bil eller overskydende plads. Turleder: Morten Rasmussen (tlf. 40 37 67 42).

Solbjerg Eng søn. 2/6 kl. 9-12. P-pladsen ved søens nordende. Vi ser på søens andefugle og lappedykkere og i skoven ser vi efter ravn og sortspætte, med lidt held havørn og duehøg. Turleder: Frands E. Jensen (tlf. 48 18 45 56).

Bolund Holm i Roskilde Fjord tirs. 11/6 kl. 9-12. P-pladsen på A6 overfor Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt en tur rundt om Lille Valby og ser hvad årstiden kan byde på. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Tisvilde Hegn tirs. 11/6 kl. 20-23.30. Den store p-plads ved kysten øst for Melby Overdrev. Vi skal lytte og kikke efter natravn, men først går vi en tur i hegnet og hører skoven gå til ro. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Tisvilde Hegn ons. 12/6 kl. 20-23.30. Den store p-plads ved kysten øst for Melby Overdrev. Vi skal lytte og kikke efter natravn, men først går vi en tur i hegnet og hører skoven gå til ro. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Nattergaletur på Amager Fælled tirs. 18/6 kl. 19.30-22. DR-byens Metro Station. Vi går en aftenur på Amager Fælled og omkring Grønjordssøen mens vi nyder det meget store kor af syngende nattergale, kærsangere og alle de andre fugle. Flere stop undervejs for at lære, lytte og nyde sangfuglene. Turledere: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 91 17) og Vicky Knudsen.

Holmesø ons. 19/6 kl. 10-12. Broen mellem Brøndby Havn og Holmesø. På øerne i søen er der mågekolonier hvor der ofte også er ynglende splitterner. Måske er der i år atter ynglende sorthovedet måge herudover er der andefugle samt småfugle i krattene. Turleder: Rene Rantzau (tlf. 27 20 95 09).

Gribskov ons. 19/6 kl. 21. Kagerup Station. Skovens fugle, f.eks. sortspætte, ravn og duehøg. Turleder: Peter J. Petersen.

Ølsemagle Revle lør. 22/6 kl. 8-12. P-pladsen ved kiosken på dæmningen. Vi kigger på fuglene i lagunerne fra landsiden i det fine aftenlys. Sommergæster som ternere og de første returtrækkende vadere. Et tidspunkt med mulighed for en overraskelse. Turleder: Jesper Sonne (tlf. 26 33 05 54).

Jægersø og engen ved Store Vejleås udløb ons. 26/6 kl. 10-12. Busstoppestedet ved Museet Arken. Vi ser efter andefugle og måger i strandsøen og vadefugle samt småfugle ved åen med lidt held skægmejsje i rørskov. Turleder: Rene Rantzau (tlf. 27 20 95 09).

Utterslev Mose lør. 20/7 kl. 8-11. Hjørnet af Pilesvinget og Åkandevej. Grågæssenes ynglesæson er slut. Har den været god? Der er stadig mange småfugle, andefugle, lappedykkere og måske noget uventet. Rast og udkik fra fugletårnet. Turleder: Nikolaj Noel Christensen.

Bolund Holm i Roskilde Fjord tirs. 23/7 kl. 9-12. P-pladsen på A6 overfor Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt en tur rundt om Lille Valby og ser hvad årstiden kan byde på. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Hareskoven fre. 2/8 kl. 19.45-23.30. 2. p-plads på Skovlystvej, når man kommer fra Ballerupvej. Den første times tid vil vi opleve skoven gå til ro. Er vi heldige hører eller ser vi natugle eller måske skovsneppe. Efter solnedgang kikker og lytter vi efter flagermus. Vi har Steen Kryger fra Hareskovby med os. Han er rigtig god både til fugle og til flagermus. Med sin detektor kan han ikke bare høre, når der er flagermus på vej, han kan også fortælle os hvilken en af de 5 arter, der ses i Hareskovene, det er. Ved regnvejre er der ingen aktivitet hos flagermusene.

Damhussøen lør. 10/8 kl. 8-11. Hjørnet ved Damhuskroen. Vi går en tur rundt om søen og ser efter ænder, gæs og lappedykkere, samt hvad vi ellers kan finde. I træer og buske flere småfugle. Måske overflyvende og trækkende rovfugle, terner og andet. Turleder: Mikkel Holck (tlf. 26 17 37 63).

Ølsemagle Revle søn. 11/8 kl. 8-12. P-pladsen ved kiosken på dæmningen. Mulighed for flere arter af vadefugle og terner. I strandserne andefugle. Turleder: Jesper Sonne (tlf. 26 33 05 54).

CYKELTURE

Vestamager søn. 21/7 kl. 9-13. Den røde låge ved Finderupvej. De forskellige fugletårne på dæmningen ved Klydesøen vil blive besøgt. Vi kan forvente bl.a. mange vadefugle. Turleder: Mikkel Holck (tlf. 26 17 37 63).

SALTHOLM

Max 10 deltagere pr. tur (tilmelding til Tirsdagsvagten på tlf. 33 28 38 00 før indbetaling). Når meddelelse om plads på tur er fået indbetales turens pris på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) eller ved check til DOF Travels adresse så beløbet er DOF Travel i hænde inden 14 dage efter tilsagn om plads på turen. Mødested: Kastrup Fiskerihavn, Amager Strandvej 407,

Sulen er den største havfugl i de danske farvande. I sommerdragten er fuglen hvid med sorte vingespids og et smukt okkergult hoved, som her på billedet. Foto: Peter Vadum

der er P-plads på havnen. Alle ture starter normalt kl. 8. NB: Turene den 25/5 og den 8/6 starter kl. 7.30 med retur kl. 15.30. Medbring mad og drikke. Vandtæt fodtøj er ofte påkrævet.

Man. 20/5: Turleder Søren Sørensen. Kr. 219. Mrk. S5

Lør. 25/5 kl. 7.30: Turleder Flemming Isbrand. Kr. 220. Mrk. S6

Søn. 2/6: Turleder Flemming Christensen. Kr. 221. Mrk. S7

Ons. 5/6: Turleder Arne Volf. Kr. 222. Mrk. S8

Lør. 8/6 kl. 7.30: Turleder Rene Rantzau. Kr. 223. Mrk. S9

Søn. 25/8: Turleder Jesper Sonne. Kr. 225. Mrk. S11

RESERVATERNE

Aftenfuglestemmeture i Vaserne. Det store bøgetræ ved udsigtspunktet ud for Fyrrebakken ved Vasevej. Turen er for alle, som ønsker at lære lidt mere om vores hjemlige sangfugle og det spændende dyre- og planteliv, som Vaserne byder på. Der kræves ingen specielle forudsætninger eller udstyr for at deltage. Turleder: Naturvejleder Allan Gudio Nielsen.

Tirs. 21/5 kl. 19-21

Tirs. 4/6 kl. 19-21.30

Tirs. 11/6 kl. 19-21.30

Nattergalekoncert ved Gundsømagle Sø tors. 30/5 kl. 19-22. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat ved Østrup. Vi går den flotte tur fra p-pladsen i Østrup til gangbroen i rørskovens ved det vestlige fugletårn. På vejen lytter vi blandt andet til nattergal og et væld af småfugle. I rørskovens venter der skægmejsere og andre rørskovsfugle. Turleder: Naturvejleder Allan Gudio Nielsen.

Fuglesang ved Gundsømagle Sø lør. 1/6 kl. 9-12. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat ved Østrup. Her i starten af juni er der rigtig gang i fuglesangen, både i skov og rørskov. Midt ude i rørskovens sidder rørsprurvej i toppen af en lille pilebusk og synger, og måske er vi heldige at få et glimt af den smukke skægmejsere. Turleder: Fugleværnsfondens arbejdsgruppe ved Gundsømagle Sø.

Naturblitz Vaserne søn. 30/6 kl. 10-00. Formidlingsbygningen i Vasernes nordøstlige hjørne. Så er der biodiversitetsnedslag i Vaserne. Vi skal have ryddet op i Vasernes spændende flora og fauna både til lands og til vands. Kom og lær en masse om Danmarks natur. Kommandocentralen er formidlingsbygningen i Vasernes nordøstlige hjørne. Her samles alle observationer i løbet af dagen. Medbring gerne bestemmelseslitteratur. Vi bliver ved til vi ikke orker mere. Turleder: Naturvejleder Allan Gudio Nielsen.

Højsommer ved Gundsømagle Sø lør. 6/7 kl. 9-12. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat ved Østrup. På de månedlige optællingsture i reservatet går vi ad den spændende trampesti gennem rørskovens til fugletårnene. På engene og i rørskovens kan der være såvel ænder som gæs, ligesom man kan være heldig at se skægmejsere. Turleder: Fugleværnsfondens arbejdsgruppe ved Gundsømagle Sø.

De første trækgæster ved Gundsømagle Sø lør. 3/8 kl. 9-12. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat ved Østrup. På de månedlige optællingsture i reservatet går vi ad den spændende trampesti gennem rørskovens til fugletårnene. Nu begynder efteråret at nærme sig og diverse trækgæster passerer forbi Gundsømagle Sø. Luften kan også være fuld af svaler, som er ved at gøre sig klar til efterårstrækket. Turleder: Fugleværnsfondens arbejdsgruppe ved Gundsømagle Sø.

Grågæssene

Specielt for
SENIORER**Betaling**

Betaling for seniorture foregår udelukkende pr. giro eller bank (ved bankoverførsel: reg.nr. 9541) 6-007-2035 DOF København, Seniorudvalget, Vesterbrogade 138-140, 1620 København V. Evt. framelding til endagsbusture må finde sted skriftligt på ovenstående adresse senest onsdag før turens afholdelse. Det indbetalte beløb returneres fratrukket et ekspeditionsgebyr på kr. 20/pers. Bemærk: Vi sender ingen bekræftelse på endagsbusture. Du er på listen, hvis ikke du hører fra os. På flerdagsbusture sender vi bekræftelse på din tilmelding.

Kontakt

Jan Chr. Møllerup (tlf. 40 50 84 87 / f.mollerup@mail.dk)

Turledere

Elsebeth Gludsted, Jan Nielsen, Finn Jensen og Erik Larsen

Læs det detaljerede program i "Grågåsen" eller under ture på www.dofkbh.dk.

TURE

Skåne ons. 15/5 kl. 7-17. Bustur fra Ballerup Station. Opsamling i Tårnby. Indbetal kr. 250 på giro 60072035, DOF København, Seniorudvalget senest 25/4. Vi besøger nogle af de gode skånske fuglesteder.

Møn, Lolland, Falster 27-29/5. Turen er udsolgt.

Tryggevalde Ådal, Vallø Slotspark ons. 12/6 kl. 07-14. Tur i privatbiler fra Ballerup Station. Obligatorisk tilmelding til Pamela Bartholomeusz (tlf. 36 70 51 78) senest den 1/6. Forårets fuglestemmer, småfugle, rovfugle.

Sæsonafslutning i Ramsødalen ons. 19/6 kl. 08-18. Bustur fra Ballerup Station. Opsamling i Solrød. Indbetal kr. 325 på giro 60072035 DOF København, Seniorudvalget. Max 36 deltagere. Prisen indbefatter bus samt middag efter turen hos Pamela og Finn. Drikkevarer skal medbringes.

Stauings Ø ons. 31/7 kl. 8-14. P-pladsen ved Jersie Strandpark. Småtur. Vi forventer mange vadere og småfugle.

Ølsemagle ons. 14/8 kl. 8-14. Kiosken ved dæmningen. Småtur. Masser af vadefugle.

Præstø Fed ons. 28/8 kl. 7-17. Bustur fra Ballerup Station. Opsamling Solrød. Indbetal kr. 230 på giro 60072035 DOF København, Seniorudvalget senest 15/8. Max 36 deltagere. Længere gåtur langs stranden. Kan dog afkortes efter behov. Vi håber på mange vadere og måske gæs og rovfugle.

Efterårstur til Vadehavet 7-9/10. Nærmere info i næste udgave af Grågåsen.

TURE

Aftentur på Kirkestien tors. 16/5 kl. 19.30-22. P-pladsen ved Strøby Kirke. Vi følger op på sidste tur. Nattergalen er nu ankommet, og sivsangeren plejer at være meget aktiv. Turledere: Marta Grun (tlf. 30 42 24 49) og Henning Skjelborg (tlf. 20 71 44 34).

Aftentur på Kirkestien tirs. 18/6 kl. 20-22.30. P-pladsen ved Strøby Kirke. Nattergalen synger nu på sidste vers, men gulbugen og de øvrige sangere er her endnu. Måske også græshoppesangeren. Med lidt held høres engsnarren. Turledere: Gitte og Allan Kruse (tlf. 23 46 79 22).

Natlyttetur ved Tryggevalde Ådal uge 24 eller 25 kl. 24-03. P-pladsen ved Strøby Kirke. Da en sådan tur afhænger af vejrudsigten, annonceres turen på vores hjemmeside dofkoegedk i dagene omkring uge 25. Vi kører fra p-pladsen ved Strøby Kirke til broen ved Ammerup. Vi lytter efter engsnarre, rørvagtel, græshoppesanger og savisanger. Turledere: DOF Køge (tlf. 20 71 44 34).

Ølsemagle Revle lør. 20/7 kl. 10-14. Kiosken ved dæmningen. Vi kigger på arktiske vadefugle i sommerdragt samt alt det løse. Turleder: Rune Palmquist (tlf. 77 41 01 58/30 70 00 05).

Sivsangeren lever typisk i rørsumpe, gerne med mere tørre partier med spredte pilebuske. Den kan således opleves i søer, langs fjorde og åer. På Sjælland også i moser. Sivsangerens sang minder om rørsangerens, dog mere livlig og lidt højere.
Foto: John Larsen

Cykeltur på Præstø Fed lør. 10/8. kl. 9

På Faxe Ladeplads Station ved Køgetogets ankomst eller kl. 9.30 ved Feddet Camping. Turen slutter på Faxe Ladeplads kl. 16. Toget mod Køge afgår kl. 16.19. Over heden ser vi efter trækkende edderfugle, rastende småsøver og måske en hugorm, der varmer sig i solen. Ved Fedhage ser vi på rastende ænder, vadefugle, måger og ternere. God chance for dværgmåge og sortterne. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

TURE

Aftenfuglekursus (medbring cykel). kl. 18-20/21. Nybro ved Rørmosen, hvor Boserupvej og Bjergmarken mødes. Småtur i området med fokus på feltbestemmelse, fuglestemmer og sang. Husk cyklen.

Turleder: Anders Wiig Nielsen

Tors. 16/5, Tors. 20/6, Tors. 15/8

Nattergaleetur i Ramsødalen lør. 25/5 kl. 7.30-10. P-pladsen ved Røde Port. Vi går i stilhed gennem den spændende Ramsødal i retning mod vest og standser de steder, hvor nattergalen høres. Med lidt held kan nattergalen også ses. Også mulighed for rørhøg, musvåge og småfugle. Husk fornuftigt fodtøj. Efter endt tur fortsættes evt. til Ramsødalens østlige fugletårn, hvor der er udsigt over Brorstrup Mose. Tilmelding til tilmelding@dof-roskilde.dk. Oplys om du kan stille bil til rådighed og antal pladser. Turen foregår i privatbiler, der afregnes med 2. kr. pr. kilometer pr. passager til bilens ejer. Kontaktperson: Bodil Bach.

Cykeltur til Hedeland søn. 9/6 kl. 15-19. Hvor Hedelands Veteranbane starter, Brandhøjgårdsvej. Cykeltur i roligt tempo med pauser. Vi besøger Hedelands fornemme hættemågekoloni, der også huser ynglende fjordterner. Vi kigger også efter det magre åbne lands ynglefugle, såsom tornsanger og strandskade. Endvidere en anelse vadefugle. Turleder: Rune Palmqvist (tlf. 30 70 00 05).

Himmelev grusgrav tirs. 9/7 kl. 17-20. P-pladsen ved Store Valbyvej. Vi besøger i særdeleshed det lille mosehul, som kan være spækfylt med vadefugle, men vi nyder også det mikroskopiske bakkelandskab. Stadig lidt sangfugle. Turleder: Rune Palmqvist (tlf. 30 70 00 05).

Staunings Ø tirs. 16/7 kl. 17-21.30. P-pladsen ved Røde Port. Reservatets første åbningsdag. Vadefugle i sommerdragt, forskellige arter terner, mulighed for meget forskelligt. Tag gerne teleskop med. Tilmelding er ikke nødvendig, men skriv gerne til tilmelding@dof-roskilde.dk, om du ønsker kørelejhed eller kan have nogen med i din bil. Turleder: Rune Palmqvist (tlf. 30 70 00 05).

Gavekort til bidragydere til DOF's medier

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til DOF's medier. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

- 1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning.
- 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore.
- 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort.
- 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr.
- 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således:
  - a. 1 foto 100 kr.
  - b. 2-4 fotos 200 kr.
  - c. 5+ fotos 300 kr.
- 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

Dansk Ornitologisk Forening – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International
Vesterbrogade 138-140, 1620, København V
Telefon (10-16, fredag 10-15): 3328 3800
email: dof@dof.dk . www.dof.dk

DOF's formand: Egon Østergaard tlf: 9744 8520,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Sker ved indbetaling på girokonto 7 00 08 39
Støttebeløb til DOF's arbejde for fugle- og naturbeskyttelse, som er fradragsberettiget, kan indbetales på samme girokonto.

Årlige kontingenter:

Kernemedlemmer:	kr. 435,00
Ungdomsmedl.(u. 26 år)	kr. 215,00
Medlemmer	kr. 295,00
Husstandsmedlemsskab:	kr. 570,00

Fugleværnsfonden: Fugleværnsfonden er en almenyttig fond stiftet af DOF. Fondens formål er at købe og drive fugle- og naturreservater og formidle viden og oplevelser fra disse reservater. Støttebeløb, som er fradragsberettiget, kan sættes ind på Fugleværnsfondens girokonto 5 09 42 32 .
email: fvf@dof.dk . www.fuglevaernsfonden.dk

Naturbutikken: Naturbutikken i Fuglenes Hus tlf: 3328 3838
Åbningstider: Man.-fre. kl.10-17.30, lørdag 10-14. www.naturbutikken.dk

Bor du i udlandet, kontakt da venligst DOF for nærmere oplysninger om priser.

“BJERGGENE HAR IKKE BRUG FOR MIG, MEN JEG HAR BRUG FOR DEM.”

OUTDOOR FOOTWEAR
SINCE 1921

“DET HAR TAGET MIG OVER
40 ÅR AT INDSE DET.”

HANWAG ProTeam: Peter Vogler
Bjergguide siden 1972

KATEGORI TREK LIGHT | CANYON WIDE GTX®

Komfortabel, letvægts vandrestøvle med fleksibel sålkonstruktion. Velegnet til dagsture med rygsæk, længere gåture eller hverdagsbrug.

Fenix Outdoor Danmark oplyser nærmeste forhandler på tlf. 8620 2075

vimeo.com/hanwag
www.hanwag.de

Like us
on Facebook

På tur med DOF Travel

Nordens største udbyder af fugleture

Ture i 2013 På følgende ture er der stadig få pladser tilbage.

- **Rumænien 10 dage i september**
Leder Rene Rantzau
- **Goa 2 uger i nov/december**
Turleder: Søren Sørensen
- **Azorerne 1-17. oktober**
Turleder: Morten Rasmussen:

Ture 2013 Følgende ture er udsolgte, men der er få eller ingen på venteliste.

- **Førerne 10 dag, 22.6 - 1.7.**
Turleder: Søren Sørensen
- **Georgien 28. juni - 11. juli**
Turleder: Lars Nørgaard Andersen
- **Svalbard 28.6 - 8.7**
Turleder: Erik Mølgaard/John Speich
- **Kenya 2-3 uger november**
Leder Stig Jensen

Ture i 2014 På følgende ture er der stadig få pladser tilbage.

- **Bulgarien 1 uge, februar 2014**
Turleder: Søren Sørensen og Vicky Knudsen

- **Lesbos 1 uge primo/medio maj**
Turleder: Mikkel Holck og Rene Rantzau
- **Kroatien 28. april-5. maj**
Turleder: Leon Berthou
- **Kina, Yunnan, syd-vest, marts**
Turleder: Jan Hjort Christensen

Ture 2014 Følgende ture er udsolgte, men der er få eller ingen på venteliste.

- **Bolivia, Sydamerika, 2+1 uger september 2014**
Turleder: Peter Lafrenz
- **Gambia, 14 dage primo januar**
Turleder: John Speich

Følgende ture er under forberedelse 2014

- **Costa Rica, 2 uge, februar**
- **USA - Florida, 2 uger, marts**
- **Spanien, Extremadura 10 dage april**
- **Tunesien, 2 uger primo april**
- **Estland, 6 dage i april**
- **Ungarn, 1 uge i maj**
- **Bulgarien/Makedonien, 14 dage i maj**
- **Polen/Hviderusland, 17-25. maj**

Skotland, 1 uge juni/juli
Island, 1 uge juni/juli
Rusland, Østsibirien, sommer
Spanien, Tarifa medio september
USA, Cape May, 2 uger oktober

2015

Sri Lanka (Sydindien), januar
Marokko, februar/marts
USA, Texas mm 2+1 uger april
Slovakiet, 1 uge i maj
Anatolien (Tyrkiet), maj/juni
Hviderusland, medio maj
Madeira, ult. August
Bulgarien, september
Ungarn, uge 37
Uganda, 2 uger november
Indien, nord-vest, vinter 2015/16

Se vores hjemmeside med alle rejserne
www.doftravel.dk/rejser

Se hjemmesiden for yderligere informationer
www.doftravel.dk

Indbetaling kan foretages på Giro 8 07 33 33
el. Bank-giro 4180-0008073333
el. Check til DOF Travel.

Husk altid at angive rejsemål, e-mail og telefonnummer ved tilmelding

DOF Travel Københavnsafdelingen, Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140A, 1 sal. 1620 København V., www.doftravel.dk
E-mail: travel@dof.dk, Tlf. 3328-3800 hver tirsdag 18.30-20.00 (Tirsdagsvagten). Giro 8 07 33 33, Bank-giro: 4180 0008073333

Jungshoved, Rone Klint: Lille sommerhus udlejes, 4 sengepladser, godt køkken og badeværelse. Ugepris 1700 kr., dagspris 400 kr. Godt fugle-område med enge og skov samt vådområde ved 'Maderne'. Mail for yderligere oplysninger samt billeder. karinole@mail.dk. Mobil (+45)2298 2466.

Vust - Vejlerne Anneks med adgang til fælles køkken og bad udlejes ved Vust gl. Station. Der er stor have, til hvor den sortstrubet drossel har boltret sig i vinter. Vejlerne og udkikshus ligger 10 minutters gang ud af den gamle jernbanedæmning. Pris 300 kr. i døgn-net eller 1500 kr. i ugen. Kontakt 25853721 eller gitteboj@hotmail.com.

Hold ferie på Mandø - midt i Nationalpark Vadehavet 4 nyrenoverede ferielejligheder står klar. Lejlighederne kan lejes for hele uger eller sammenhængende dage, alt efter hvad du ønsker. Se mere på www.ek-ferie-udlejning.dk eller kontakt os på kontakt@ek-ferie-udlejning.dk.

Malariafri safari til fugleforskeren Jørgen Rabøls sydafrikanske reservat

Gør som mange andre fuglefolk: tag med super-engagerede biologer på en anderledes og personlig safari til Sharkati i UNESCO Reservatet Waterberg i Limpopo. Max. 12 deltagere og kun 3 årlige ture. Fantastisk natur med over 300 fuglearter og masser af vilde dyr. Hyggelig lodge med gæstehuse, pool, frodig have. Netfangst, bushwalks, safaris, natur/fugleforedrag, fuglelister mm. Du må også gerne gå egne ture i reservatet. Endvidere mange ture til nationalparker, RAMSAR-område, township, landsbykskole, meteoritkrater, World Heritage Site mm. Medlem af Rejsegarantifonden. 12- og 15-dage all-inclusive: 18.990 og 23.990, nov og feb. Turledere: biologer & medejere Jørgen Rabøl og Danna Borg, www.biotravel.dk tlf: 4585 8512 / 2484 9392

Sælges: Lille landsted til salg på Østfalster som helårshus el. sommerhus. Lige ved skoven, 20 min. gang til vandet. Smuk og meget fredelig beliggenhed. Henv. Randi Even tlf. 54 45 66 12, mobil 21 20 42 50, randieven@gmail.com.

Sælges: Hyggeligt gammelt hvidkalket helårshus, kan bruges som sommerhus. Huset er på 91 m², er fra 1900. Består af indgang, stort køkken, vinkelstue værelse, bad, redskabsrum med nyere olietank. Huset ligger på en grund på ca. 500 m² i Øsløs, mellem Thisted og Fjerritslev, ved fuglereservatet Vejlerne. Der er ikke langt til Thy Nationalpark, Amtoft Lystbådehavn, et rigtigt smukt område. Pris 290.000 kr. Henv. Mobil 2569 6948 el. bodilnielsen@tiscali.dk.

Ved Højer Stuse kan vi jer alle huse!

Hohenwarte
v/Vivi og Andreas N. Paulsen

Midt i National parken findes Hohenwarte som står for:

Bondegårdsferie · Overnatning · Kursus m.m
Sønderjysk kaffeboord · Festarrangementer

Se mere www.hohenwarte.dk
Priser fra 240.-kr pr. overnatning pr. pers.

Siltoftvej 2 / 6280 Højer / Tel: +45 7478 9383
email@hohenwarte.dk / www.hohenwarte.dk

Djursland, Stubbe Sø Sommerhus ("Bogpeters Hytte") midt i Fugleværnsfondens reservat ved Stubbe Sø udlejes (kun til DOF-medlemmer). Garanti for ynglende topmejsle, broget fluesnapper, hedelærke og rødrygget tornskade. Adgang til søen og mulighed for dejlige ture i nærområdet. Ikke langt til Ebeltoft, badestrand og Djurslands turistattraktioner. Ingen fjernsyn – men fred og ro. Huset er på 80m² (6 pers./to soverum). 2600 kr/uge + el. Henv. Peter Lange, tlf.: 86 95 03 41 eller mail: peterlan@dofj.dk. Læs mere på www.dofj.dk/bogpetershytte.

Udlejes: Vedersø. 4 personer. Toppen af Vest Stadil Fjord. Hyggeligt velindrettet helårshus/ferielejlighed 50 m². Naturgrund ugeneret indhegnet, udsigtshøj. Udsigt til klitter og fredede strandenge. Stort fugletræk samt mulighed for 'lille' sort sol forår/efterår. Rørdrum høres, findes ved Nørre Sø 800m væk. Ynglende tårnfalke i haven. Rigt fugleliv, fodres hele året. Musvåge på foderbræt 25m fra huset. Ugepris: kr. 2.700,- Rengøring kr. 300,- El afregnes. Pris pr. døgn, kr. 450,- inkl. sengelinned og håndklæder. Hund er velkommen. Henv. Anette Schmidt: 22 55 06 00.

Udlejes: Dejligt sommerhus 400 m fra Lild Strand udlejes. Sommerpris 3000 kr., vinterpris 2000 kr. pr uge + el. Huset ligger i fredet område i cykelafstand til Vejlerne. Langs stranden er der 4 km til Bulbjerg. I klitplantagen er der svampe i sæsonen. I stille vejr er der frisk fisk på havnen. 6 faste sengepladser, brændeovn, trådløst net og huset er i øvrigt veludstyret. Kontakt: ullaperu@yahoo.dk

Limfjorden - Vejlerne Lunt lille træhus, smukt beliggende med helt fri udsigt over Arup Dæmning, fjord og reservat. Helårsbolig, enkelt indrettet til 2-4 pers., med tekøkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes billigt på dags- eller ugebasis. Tlf. 97 99 33 76. E-mail. lotte.lolk@mail.dk.

Limfjorden - Hvalpsund Sommerhus med udsigt over Limfjorden. 250 m fra færge til Salling. Gåafstand til Louns sø med fugletårn. Afmærkede vandreruter på Louns halvøen, med unik natur og rigt fugleliv. Sommerhuset er på 66 m² og plads til max. 6 personer, er alm. udstyret og med brændeovn. Udlejes fra uge 25 til 33, pris 3000 kr. pr. uge + el. Henv. 2444 5694.

Tøndermarsken:

Vi kan tilbyde værelser, halmhus og byhus fra 350,- kroner for to pers. Desuden udlejer vi et hyggeligt sommerhus i Ballum (Nationalpark Vadehavet). Flere oplysninger og fotos på www.sovgodt8.dk eller 7472 5806. Familien Carstensen.

Fugle- og naturtur til øen Endelave 1. juni og 15. juni Oplev Endelaves fantastiske natur og fugleliv med biolog og fugleforsker Jørgen Rabøl. Se Vadehav, strandeng, lyngheder, moser og skove og mød øens utrolige rige fugleliv. Mød vildkaniner og sæler og nyd bagefter den hyggelige landsby. Bliv gerne weekenden over. Adgang til Endelave Naturcenter inkluderet. Færge fra Snaptun lørdag kl. 9:20 og retur 16:15. Mødested: Endelave havn 9:30. Turpris: 80 kr. pr. person ekskl. færge. Medbring: cykel (kan lejes på havnen), madpakke og drikkevarer. Tilmelding tlf. 248 49 392/4585 8512 også aften. www.endelavenaturcenter.dk

Liebhaberhus nær skov og strand

Moderniseret, velholdt og beliggende i rolige, naturskønne omgivelser. Garage og velplejet have. Skolebus lige uden for døren. Kontakt for yderligere info: 61 68 70 97. Pris: kr. 2.350.000.

Kan købes: Bo i 350 m² stråtrækt idyll direkte til Madesø og Åmosen nær Tissø. Og oplev blandt meget andet Havørn, Glente og Rørhøg i din baghave. Huset og haven er gennemrenoveret i løbet af de seneste 7 år. Prisidè: 4 mio. kr. For yderligere information: Kontakt ejer på telf 20740528.

Feriegård på Langeland Skønt fugleområde ved Lindelse Nor og Henninge Nor. 200 kvm istandsat bolig med 12 senge, samt fine værksteder. 6 ha eng (frijord) medfølger. Pris 1.350.000 kr. Tlf. 51 33 71 80. Info: www.feriegaarden-angeland.dk

Nationalpark Vadehavet Helårs- og fritidsbolig til salg 5 km fra grænsen til Tyskland. Boligen er et gendarmhus fra 1922, beliggende på diget mellem Gl. Frederiks Kog og Rudbøl Kog. Huset er 150 m² stort og ligger på en 1400 m² stor grund ned til Vidæen. Det er renoveret løbende. Fra alle husets rum er der udsigt over marsklands-kabet med alle dets naturværdier som sort sol, gæs m.v. Kontant pris 1.350.000,00 kr. Er du interesseret så ring til os. Lone og Peter, tlf. nr. 2083 97 94.

Sælges: Skønt bindingsværkshus fra 1887 til salg på Fejø. Sommerhusstatus, 75 kvadratmeter, lille grund, naturskønne omgivelser, 10 minutter på cykel fra fugleområde på Skalø. Henv. Chiara tlf. 30 49 64 05, cassino-madsen@mail.dk.

Naturpark Maribo Er du til naturoplevelser? Her er en unik mulighed for på ugebasis at leje eller købe en perle af en ejendom, beliggende på kanten af Naturpark Maribo. Der er udsigt til åbne marker. Ejendommen er på i alt 108 m². Stueplan indeholder køkken, toilet m/brus og vinkelstue med brændeovn og udgang til sydvendt terrasse. På 1. sal: 2 værelser og 1 kammer, i alt 6 sovepladser. For fremvisning eller leje, kontakt Kojbolig Aps, ved Jan svendsen, kojmail@city.dk, tlf. 61274527.

Fugleferie - Generationsferie på Møn

12 sovepladser. Grupper, flere generationer eller familier. Udsigt over Stege Bugt. Fugle, badestrand, naturskov, strandenge. 2 husdyr. Mere info: <https://www.airbnb.com/rooms/595104>

ATXSTX.SWAROVSKIOPTIK.COM

MED HELT NYE ØJNE

NY ATX / STX: MODULTELESKOPER

ATX/STX-serien bringer funktionalitet op på et helt nyt niveau. For første gang kan teleskopets ydelse justeres gennem størrelsen på objektivet. Eksempelvis kan du bruge 95 mm-objektivet til at iagttage fugle på mudderbanker eller ved kysten og drage fordel af krystalklar detaljeopløsning og op til 70x forstørrelse. På din næste tur eller hvis du skal tilbringe lange dage i naturen, kan du ganske simpelt vælge det kompakte 65 mm-objektiv. Du er bedre udrustet til alle givne situationer, så du kan være helt sikker på at få de helt særlige øjeblikke med.

ATX 25-60x65

ATX 30-70x95

ATX 25-60x85

SWAROVISION

SWAROVSKI
OPTIK

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI OPTIK NORDIC AB
Tel. +45 7020 2709
info-dk@swarovskioptik.com
facebook.com/swarovskioptik